

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 52 (2734)

Пятніца, 27 снежня 1974 г.

Цана 8 кап.

З НОВЫМ ГОДАМ!



ХАДОЙ УПЭУНЕНАЙ,
НЯСПЫННАЙ
У НОВЫ ГОД —
У СВЕТЛЫ ДЗЕНЬ

ІДЗЕ
САВЕЦКАЯ КРАІНА,
ПАД СЦЯГАМ ЛЕНІНСКІМ
ІДЗЕ.

ДА НОВЫХ ПРАЦОЎНЫХ ЗДЗЯЙСНЕННЯЎ

24 снежня ў Мінску пачала работу дзевятая сесія Вярхоўнага Савета Беларускай ССР восьмага склікання. У дзевяць гадзін раніцы пад старшынствам Старшыні Вярхоўнага Савета Беларускай ССР дэпутата І. П. Шамякіна адкрылася першае пасяджэнне.

У ложах — Ц. Я. Кісялёў, У. Е. Лабанок, У. Ф. Міцкевіч, М. Н. Полазаў, А. А. Смірноў, Ф. А. Сурганав, В. С. Шавялюха, М. І. Лагір, Я. П. Нікулкін, У. І. Падрэз, І. М. Трацяк, сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Л. П. Чагіна, члены Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, намеснікі Старшыні Савета Міністраў БССР.

Па даручэнню Мандатнай камісіі Вярхоўнага Савета Беларускай ССР намеснік старшыні гэтай камісіі дэпутат І. П. Мележ далажыў сесіі аб выніках правёркі паўнамоцтваў дэпутата Вярхоўнага Савета БССР па Ельскай выбарчай акрузе № 266, выбранага 4 ліпеня 1974 года замест памёршага І. Г. Мацюшэнікі. Заслухаўшы даклад Мандатнай камісіі, Вярхоўны Савет аднагалосна прыняў пастанову аб прызнанні паўнамоцтваў дэпутата Вярхоўнага Савета Беларускай ССР Ю. М. Хусаінава.

Дэпутаты аднагалосна зацвердзілі парадак дня сесіі:

1. Аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР на 1975 год.
2. Аб Дзяржаўным бюджэце Беларускай ССР на 1975 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту Беларускай ССР за 1973 год.

3. Аб праекце Закона Беларускай ССР аб народнай асвеце.

4. Аб зацвярджэнні Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

З дакладам «Аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР на 1975 год» выступіў намеснік Старшыні Савета Міністраў Беларускай ССР, старшыня Дзяржплана БССР П. Л. Коханав.

— Сялетні, 1974 год, — сказаў ён, — азнаменаваны новымі працоўнымі перамогамі савецкага народа, далейшым трыумфам унутранай і знешняй палітыкі Камуністычнай партыі, якая паслядоўна ажыццяўляецца Цэнтральным Камітэтам КПСС і Савецкім урадам. Беларускі народ, як і ўсе савецкія людзі, поўнацю адабрэе і падтрымае дзейнасць ЦК КПСС і яго Палітбюро, высока цэніць велізарны асабісты ўклад таварыша Л. І. Брэжнева ў справу ўмацавання міру ўсім свеце, яго нястомныя намаганні ў барацьбе за шчасце савецкага народа.

Дакладчык далажыў дэпутатам аб важнейшых выніках выканання працоўнымі рэспублікі плана за 1974 год і чатыры гады п'яцігодкі. Прадугледжаны планам на гэты год заданні па асноўных паказчыках будучы выкананы і перавыкананы. Нацыянальны даход за 1971 — 1974 гг. гавялічыцца ў 1,4 раз, што вышэй заданняў п'яцігадовага плана. Гадавы план па рэалізацыі прамысловай прадукцыі будзе выкананы на

102 працэнты, прыраст агульнага аб'ёму вытворчасці складзе больш як 10 працэнтаў пры плаце 8 працэнтаў. За кошт росту прадукцыйнасці працы атрымань 80 працэнтаў трыесту прамысловай прадукцыі, увес прыраст аб'ёму будаўніча-монтажных работ.

Далейшых поспехаў у павелічэнні вытворчасці сельскагаспадарчай прадукцыі, ва ўмацаванні эканомікі калгасаў і саўгасаў дабіліся працоўнікі сельскай гаспадаркі. Земляробы рэспублікі атрымалі ў гэтым годзе самы вялікі ўраджай збожжжа — 6,8 мільёна тон, або па 26,3 цэнтнера з гектара. Яны паспяхова справіліся з заданнем чатырох гадоў п'яцігодкі па валавой вытворчасці збожжжа. У параўнанні з адпаведным перыядам восьмай п'яцігодкі яго сабраны ў 1,7 раз больш. Напружана працуюць над выкананнем заданняў па павелічэнню вытворчасці прадуктаў жывёлагадоўлі работнікі ферм.

Паслядоўна ажыццяўляецца шырока і буйнамаштабная праграма па павышэнню матэрыяльнага і культурнага ўзроўня жыцця народа, намечаная XXIV з'ездам КПСС. Рэальныя даходы на душу насельніцтва ў гэтым годзе перавысяць узровень 1970 года на 23 працэнты, сярэднемесячная заробатная плата рабочых і служачых павялічыцца на 15,1 працэнта, аплата працы калгаснікаў — на адну трэць. Далейшае развіццё атрымаць асвета, ахова здароўя і культура.

Перайшоўшы да выкладан-

ня асноўных напрамкаў развіцця народнай гаспадаркі БССР на 1975 год, П. Л. Коханав адзначыў, што гэты план зыходзіць з задач, пастаўленых Дзяржпланаў XXIV з'езда КПСС, рашэннямі XXVII з'езда Кампартыі Беларусі, Пленумаў ЦК КПСС і ЦК КПБ, і прадугледжвае далейшае павышэнне якасных паказчыкаў работы галін народнай гаспадаркі рэспублікі на аснове яе інтэнсіфікацыі, больш поўнае выкарыстанне вытворчага патэнцыялу і наяўных рэсурсаў. Ён поўнацю адпавядае зацверджанаму гэтымі днямі Вярхоўным Саветам ССР Дзяржаўнаму плану развіцця эканомікі краіны на 1975 год, з'яўляецца яго самастойнай часткай.

Затым з дакладам «Аб Дзяржаўным бюджэце Беларускай ССР на 1975 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту Беларускай ССР за 1973 год» выступіў міністр фінансаў БССР дэпутат Б. І. Шаціла. Ён далажыў дэпутатам, што Дзяржаўны бюджэт БССР у 1973 годзе выкананы па даходах на 104,1 працэнта і па расходах — на 98,8 працэнта да ўдакладненага плана. І ў гэтым годзе Дзяржаўны бюджэт БССР будзе выкананы. Забяспечана выкананне планаў даходаў рэспубліканскага бюджэту, бюджэту ўсіх абласцей і горада Мінска. Гэта дало магчымасць своечасова фінансаваць усе намечаныя па народнагаспадарчыму плану і бюджэту на 1974 год заданні.

Праект Дзяржаўнага бюджэту на будучы год забяспечвае грашовымі сродкамі намечаныя праектам плана на завяршальны год дзевятай п'яцігодкі мерапрыемствы па развіццю ўсіх галін народнай гаспадаркі і культуры, павышэнню дабрабыту насельніцтва.

У 1975 годзе на сацыяльна-культурныя мерапрыемствы накіроўваецца 1738,3 мільёна рублёў — на 6 працэнтаў больш, чым у гэтым годзе; на народную асвету, навуку і культуру — 915,3 мільёна рублёў — на 31 мільён больш, чым у бягучым годзе.

Затым на сесіі пачалося абмеркаванне дакладаў аб Дзяржаўным плане развіцця народ-

най гаспадаркі Беларускай ССР на 1975 год, аб Дзяржаўным бюджэце Беларускай ССР на 1975 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту Беларускай ССР за 1973 год.

Пасля спрэчак, Вярхоўны Савет аднагалосна прыняў Закон аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР на 1975 год, Закон аб Дзяржаўным бюджэце БССР за 1975 год і пастанову аб зацвярджэнні справаздачы аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту БССР за 1973 год.

На сесіі з дакладам «Аб праекце Закона Беларускай ССР аб народнай асвеце» выступіў старшыня Камісіі па народнай асвеце Вярхоўнага Савета БССР А. Ц. Караткевіч. Пасля абмеркавання даклада, Вярхоўны Савет аднагалосна прыняў Закон Беларускай ССР аб народнай асвеце і Пастанову Вярхоўнага Савета аб парадку ўвядзення ў дзейнасць гэтага закона.

Вярхоўны Савет аднагалосна прыняў законы аб зацвярджэнні Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, выдзельных пасля восьмай сесіі Вярхоўнага Савета БССР восьмага склікання.

На гэтым дзевятая сесія Вярхоўнага Савета Беларускай ССР восьмага склікання закончыла сваю работу.

Узнагароды Радзімы ўручаны

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР М. В. Падгорны ўручыў у Крамлі групе таварышаў ордэны і медалі.

Ордэны Леніна і залатыя медалі «Серп і Молат» уручаны пісьменнікам К. Абашыдзе, Б. Палявому, К. Сіманаву, М. Танку. Звання героя Сацыялістычнай Працы яны ўдастоены за вялікія заслугі ў развіцці савецкай літаратуры, актыўную грамадскую дзейнасць і ў сувязі з 40-годдзем з дня ўтварэння Саюза пісьменнікаў СССР.

Ад імя ўзнагароджаных пісьменнікаў выступіў К. М. Сіманав, які выказаў глыбокую ўдзячнасць партыі і ўраду.

Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

АБ ПРЫСВАЕННІ ГАНАРОВЫХ ЗВАННЯЎ БЕЛАРУСКАЙ ССР РАБОТНИКАМ КІНЕМАТАГРАФІІ РЭСПУБЛІКІ

За заслугі ў развіцці Беларускай савецкай кінематаграфіі прысвоіць ганаровыя званні:

ЗАСЛУЖАНАГА ДЗЕЯЧА МАСТАЦТВАЎ БЕЛАРУСКАЙ ССР

- Дабралюбава Ігару Міхайлавічу — рэжысёру-пастаноўшчыку кінастудыі «Беларусьфільм».
- Марухіну Юрыю Аляксандравічу — кінааператару-пастаноўшчыку кінастудыі «Беларусьфільм».
- Сцяпанаву Барысу Міхайлавічу — рэжысёру-пастаноўшчыку кінастудыі «Беларусьфільм».

Фрайману Міхаілу Пінхусавічу — члену сцэнарна-рэдакцыйнай калегіі кінастудыі «Беларусьфільм».

Чацверыкову Віталію Паўлавічу — рэжысёру-пастаноўшчыку кінастудыі «Беларусьфільм».

25 снежня 1974 года, г. Мінск.

ЗАСЛУЖАНАГА РАБОТНИКА КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСКАЙ ССР

Жукоўскаму Пятру Барысавічу — намесніку старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў Беларускай ССР па кінематаграфіі.

Люцко Фаіне Іванаўне — дырэктару дзіцячага кінатэатра «Піянер» г. Мінска.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Ф. СУРГАНАУ, Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Л. ЧАГІНА.

Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

АБ УЗНАГОРОДЖАННІ ГАНАРОВАЙ ГРАМАТАЙ І ГРАМАТАЙ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР РАБОТНИКАЎ КІНЕМАТАГРАФІІ РЭСПУБЛІКІ

За заслугі ў развіцці кінематаграфіі і ў сувязі з 50-годдзем беларускага кіно ўзнагародзіць:

ГАНАРОВАЙ ГРАМАТАЙ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР

- Аксененка Алену Мікалаеўну — мантажора кінастудыі «Беларусьфільм».
- Голуба Льва Уладзіміравіча — рэжысёра-пастаноўшчыка кінастудыі «Беларусьфільм».
- Гарбачова Андрэя Трафімавіча — кіраўніка Гомельскай абласной канторы кінапракату.
- Дыбіна Мікалая Васільевіча — дырэктара хоцімскага галейнога раённага кінатэатра.
- Зайца Міхаіла Міхайлавіча — дырэктара лідскага галейнога раённага кінатэатра.
- Купраша Аляксандра Іосіфавіча — кінамеханіка Пружанскага раёна.
- Кіўша Дзмітрыя Іосіфавіча — дырэктара маладзечанскага галейнога раённага кінатэатра.
- Лузана Канстанціна Андрэевіча — кінамеханіка саўгаса «Каменка» Мазырскага раёна.
- Мануйлу Георгія Якаўлевіча — начальніка ўпраўлення кінафікацыі выканкома Магілёўскага абласнага Савета дэпутатаў працоўных.

Раціцкага Леаніда Аксентьева — дырэктара лунінецкага галейнога раённага кінатэатра.

Рыбакова Анатоля Міхайлавіча — наладчыка завода «Кінадэтал».

Смалянку Уладзіміра Аляксандравіча — кінамеханіка Карэліцкага раёна.

Стральцова Уладзіміра Міхайлавіча — кінарэжысёра кінастудыі «Беларусьфільм».

Чэкана Валянціна Венядзіктавіча — кінамеханіка Хойніцкага раёна.

ГРАМАТАЙ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР

Бувіч Фаіну Маісееўну — кінамеханіка Віцебскага раёна.

Вейнзювіча Саламона Навумавіча — старшага інжынера гукзапісу кінастудыі «Беларусьфільм».

Грыцкевіча Міхаіла Данілавіча — начальніка цэха кінастудыі «Беларусьфільм».

Дразда Антона Рыгоравіча — старшыню савета па кіно Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў.

25 снежня 1974 года, г. Мінск.

Жука Акіма Акімавіча — дырэктара карціны кінастудыі «Беларусьфільм».

Кіселя Канстанціна Сцяпанавіча — кінамеханіка Валожынскага раёна.

Казлову Лізавету Яфімаўну — старшага інспектара Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў Беларускай ССР па кінематаграфіі.

Лапіна Барыса Цімафеевіча — шафёра кінастудыі «Беларусьфільм».

Мысліўчыка Вячаслава Іванавіча — святатэхніка кінастудыі «Беларусьфільм».

Арахоўскага Мікалая Раманавіча — дырэктара кінатэатра «Перамога» г. Мінска.

Пастухова Івана Аляксандравіча — дырэктара вытворча-творчага аб'яднання «Летапіс» кінастудыі «Беларусьфільм».

Парыцкага Аляксандра Маркавіча — дырэктара вытворча-творчага аб'яднання мастацкіх фільмаў кінастудыі «Беларусьфільм».

Сукманова Вадзіма Мікалаевіча — кінарэжысёра кінастудыі «Беларусьфільм».

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Ф. СУРГАНАУ, Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Л. ЧАГІНА.

ФОТАРЭПАРТАЖ

К Р О К

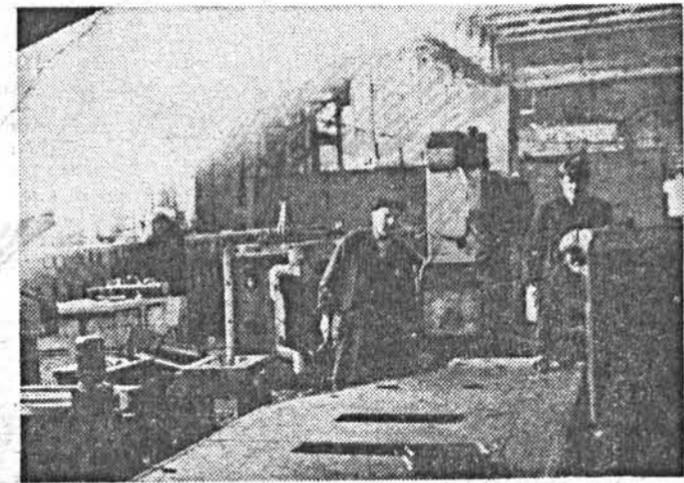
Апошнія лісткі календара семдзiesiąт чацвёртага... Яшчэ адзін год адыходзіць у гісторыю. Ён, гэты год, быў пазначаны выдатнымі справамі савецкіх людзей.

Сотні і сотні прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў адрапартавалі аб датэрміновым закончэнні п'яцігадовых планаў, выраслі карпусы новых заводаў, школ, кінатэатраў, бібліятэк і дамоў культуры. У гарадах і пасёлках рэспублікі паштальёны запісалі ў свае карткі адрасы тысяч і тысяч шчаслівых наваселяў.

Гэтыя здымкі адлюстравалі толькі некалькі імгненняў адыходзячага семдзiesiąт чацвёртага.

Два з іх зроблены на Мінскім ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга станкабудаўнічым заводзе імя Кастрычніцкай рэвалюцыі, адным са старэйшых прадпрыемстваў рэспублікі.

У яго калектыву — багатыя рэвалюцыйныя і працоўныя традыцыі. Рабочыя завода змагаліся за Савецкую ўладу ў час рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, пастаўлялі абсталяванне для прадпрыемстваў



Зборачны цэх завода імя Кастрычніцкай рэвалюцыі.

ВЕРНЫ СЯБАР І ДАРАДЧЫК

ЧАСОПІСУ «БЯРОЗКА» УРУЧАНЫ ОРДЭН «ЗНАК ПАШАНЫ»

Добраму і шчыраму сябру, дарадчыку і памочніку Беларускай дзетвары — часопісу «Бярозка» споўнілася 50 гадоў. Паўстагоддзя крочэць ён па гарачых слядах падзей, імкнучыся заўсёды быць на прэднім краі імклівага, захапляючага піянерскага жыцця.

Павіншаваць калектыв рэдакцыі і аўтарскі актыву часопіса са знамянальнай датай 25 снежня прыйшлі ў Тэатр юнага глядача пісьменнікі, вучоныя, педагогі і іншыя прадстаўнікі грамадскасці сталіцы, юныя карэспандэнты і чытачы «Бярозкі».

Сакратар ЦК ЛКСМБ, старшыня Рэспубліканскага савета піянерскай арганізацыі імя У. І. Леніна Л. М. Балашка сардэчна віншуе прысутных з юбілеем «Бярозкі» і аб'яўляе ўрачысты сход, прысвечаны 50-годдзю часопіса і ўручэнню яму ордэна «Знак Пашаны», адкрытым.

Гучаць Дзяржаўныя гімны СССР і БССР. Пад бурныя апладысменты выбіраецца ганаровы прэзідыум у складзе Палітбюро Цэнтральнага Камітэта КПСС на чале з Генеральным сакратаром ЦК КПСС таварышам Л. І. Брэжневым.

На сцэну з букетамі кветак выходзяць піянеры. Пад гукі марша ў суправаджэнні асістэнтаў адзін з першых супрацоўнікаў часопіса, яго былы рэдактар, заслужаны дзеяч культуры БССР пісьменнік А. І. Якімовіч уносіць сцяг «Бярозкі».

Слова даецца сакратару Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі А. А. Смірнову.

— Пяцьдзесят гадоў мінула з таго часу, як да дзяцей рабочых і сялян Беларусі прыйшоў першы нумар нашага юбіляра — часопіса «Бярозка», — гаворыць ён. — На працягу паўстагадовага шляху ён адыгрываў і адыгрывае вельмі важную, дзейсную ролю ў фарміраванні лепшых ідэйна-маральных і грамадзянскіх якасцей падростаючага пакалення, актывна дапамагаў і дапамагае педагогам, камсамолу, піянерскай арганізацыі рэспублікі выходзіць вучняў у духу непалісінай вернасці ленынскім

запаветам, бязмежнай адданасці Камуністычнай партыі.

У нумарах «Бярозкі» перадаваенных гадоў панарамна зафіксаваны хвалючыя эпізоды цудоўнай біяграфіі піянераў Беларусі, якія, як і дзеці ўсёй краіны, разам са сваімі старэйшымі таварышамі актывна ўдзельнічалі ў будаўніцтве новага, шчаслівага жыцця, натхнёна працавалі на камуністычных суботніках, ваявалі з непісьменнасцю, дапамагалі камуністам і камсамольцам ствараць калгасы. На заводах Часопіс часоў легендарных першых пяцігодак шырока адлюстравіў аваяныя рамантыкай і пафасам стварэння цікавых справы і штотдзённыя клопаты падростаючага пакалення, запальваў у юных сэрцах няўтольную прагу да ведаў, карыснай дзейнасці, заклікаў дзяцей з гонарам выконваць свой піянерскі абавязак.

Выдатныя рысы савецкіх піянераў — працавітасць, высакароднасць, прычыповаасць, сумленнасць, шчырая любоў да сацыялістычнай Айчыны ва ўсёй лаўнаце праявіліся і вытрымалі суровы экзамен у грозныя гады Вялікай Айчыннай вайны.

Часопіс пастаянна звяртаецца да неўміручага подзвігу нашага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, уваскрэшае новыя нязгасныя старонкі гераізму і мужнасці савецкіх людзей, глыбока раскрывае волют вельмі патрэбнай, самаадданай пошукавай работы соцень і тысяч атрадаў чырвоных следзпытцаў.

«Бярозка» сёння пільна ўглядаецца ў шматграннае жыццё піянерскіх атрадаў і дружин, мабілізуе дзяцей на выдатную вучобу, няўхільнае выкананне ленынскіх запаветаў, заклікае ўмацоўваць мір і дружбу равеснікаў планеты, рыхтавацца да самастойнай працы на карысць Радзімы.

На XVII з'ездзе ВЛКСМ Генеральны сакратар ЦК КПСС таварыш Леанід Ільіч Брэжнеў гаварыў: «Выхаванне юнакоў і дзячат у духу павагі і любві да працы заўсёды было і застаецца важнейшым клопатам

Камуністычнай партыі і адной з галоўных задач Ленынскага камсамолу. Гэта вялікае дзяржаўнае пытанне... Яно закранае лёс мільёнаў людзей, больш таго — будучыню нашай краіны».

«Бярозка» палымяна выступае за шырокае ўцягненне дзяцей у грамадска карысныя справы. Тэма працоўнага выхавання ў апошнія гады стала адной з дамінуючых на старонках часопіса. Яго матэрыялы захапляюча расказваюць аб наватарах, ударніках і перадавіках вытворчасці, раскрываюць перад юным чытачом прыгажосць і радасць творчай працы, выходзіць у дзяцей пачуццё павагі да чалавека-працаўніка, які стварае ўсе нашы матэрыяльныя і духоўныя багацці.

Усім нам прыемна ўсведмляць, што цікавая, плённая дзейнасць работнікаў рэдакцыі, шматлікага аўтарскага актыву часопіса высока ацэнена партыяй і ўрадам, адзначана вялікай ўзнагародай Радзімы — ордэнам «Знак Пашаны».

Цэнтральны Камітэт Кампартыі Беларусі выказвае ўпэўненасць, што калектыву рэдакцыі, яго незамёныя баявыя памочнікі — няштатныя аўтары і юнкоры будучы і надалей з нягасным творчым гарэнем працаваць над тым, каб часопіс стаў яшчэ больш цікавым, багатым па ідэйнаму і тэматычнаму зместу, каб няўхільна ўзрастала яго дабрачорнае выхавальнае ўздзеянне на дзяцей. Важна, каб яго выступленні перад піянерскай аўдыторыяй, асабліва ў перыяд падрыхтоўкі да 30-годдзя Вялікай Перамогі, былі павучальнымі ўрокам і мужнасці, жывачорнага сацыялістычнага патрыятызму і інтэрнацыяналізму, якія давалі б магчымасць нашым юным сябрам дакрануцца да неўміручага подзвігу старэйшага пакалення. Глыбока і маштабна трэба распрацоўваць тэму выхавання ў дзяцей працоўных навываў, пытанні прафесіянальнай арыентацыі ва ўмовах бурных тэмпаў навукова-тэхніч-

нага прагрэсу і паяўлення мноства новых прафесій, праблемы калектывізму, дружбы і таварыскасці, ідэйна-маральнай загартоўкі піянераў і школьнікаў.

А. А. Смірнову зачытвае Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб ўзнагароджанні «Бярозкі» ордэнам «Знак Пашаны» і пад бурныя апладысменты прысутных прымацоўвае ордэн да сцяга часопіса.

Сакратар ЦК ЛКСМБ У. Д. Ягораў зачытвае прывітанне Цэнтральнага Камітэта ВЛКСМ і ЦК ЛКСМБ.

З дакладам аб паўстагадовым шляху часопіса выступае галоўны рэдактар «Бярозкі» В. В. Зуёнак. Ён сардэчна дзякуе Камуністычнай партыі і Са-

вецкаму ўраду за высокую ўзнагароду і запэўнівае, што супрацоўнікі рэдакцыі, аўтарскі актыву прыкладуць усе намаганні, каб з гонарам выканаць заданы, пастаўлены перад часопісам партыяй, Радзімай, народам.

Са словамі прывітання да калектыву часопіса-юбіляра звярнуліся намеснік міністра асветы БССР Р. І. Сярноў, галоўны рэдактар «Маладосці» Г. М. Бураўкін, адказны сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР А. М. Кулакоўскі і старшыня праўлення Саюза журналістаў БССР, рэдактар газеты «Звязда» А. А. Тоўсцік, піянеры.

З вялікім натхненнем прымаецца тэкст прывітальнага пісьма Цэнтральнаму Камітэту КПСС. На ўрачыстым сходзе прысутнічалі намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Л. Сняжкова, загадчыкі аддзелаў ЦК КПБ А. Ц. Караткевіч і С. Я. Паўлаў.

БЕЛТА.

УКАЗ ПРЭЗІДУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Аб ўзнагароджанні Ганаровай граматай і Граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР

супрацоўнікаў і няштатных аўтараў часопіса «Бярозка» За шматгадовую работу ў друку, актывны ўдзел у грамадскай рабоце і ў сувязі з 50-годдзем часопіса «Бярозка» ўзнагародзіць: **Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР Дубоўку Уладзіміра Мікалаевіча**—пісьменніка, былога рэдактара часопіса, **Зуёнака Васіля Васільевіча**—галоўнага рэдактара часопіса.

Граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР

Драчова Пятра Мікалаевіча—мастацкага рэдактара часопіса, **Сапегу Веру Васільеву**—машыністку рэдакцыі, **Струнеўскага Браніслава Яўгенавіча**—вярстальчыка друкарні выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР **Ф. СУРГАНАУ,** Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР **Л. ЧАГІНА,**

23 снежня 1974 года, г. Мінск.

УКАЗ ПРЭЗІДУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Аб ўзнагароджанні тав. ЧАВУСКАГА М. М. Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР

За заслугі ў развіцці беларускай савецкай літаратуры і ў сувязі з сямідзесяцігоддзем з дня нараджэння ўзнагародзіць пісьменніка **Чавускага Маісея Моталевіча** Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР **Ф. СУРГАНАУ,** Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР **Л. ЧАГІНА,**

24 снежня 1974 года, г. Мінск.

УПЭЎНЕННЫ, ПЕРАМОЖНЫ

краіны ў гады першых пяцігодак.

Руплівай працай, выдатнымі дасягненнямі адзначылі станкабудаўнікі чацвёрты, вызначальны год дзевятай пяцігодкі. Дадаткова да плана выдадзена прадукцыі на сотні тысяч рублёў. На заводскім канвееры з'явілася дзевяць новых станкоў, двум з іх прысвоены дзяржаўны Знак якасці.

У актыве прадпрыемства — паспяховае выкананне заказу Камскага аўтазавода.

...Зіма, сцішыліся калгасныя палеткі. Але цішыня гэтая ўяўная. Ні на адзін дзень не спыняецца барацьба за ўраджай будучага, завяршальнага года пяцігодкі.

Сёлета хлебаробы рэспублікі



А. Сулімаў і В. Сычоў — двое з шматтысячнай арміі беларускіх механізатараў.

парадавалі Радзіму небывалым ураджаем збожжавых — 26,3 цэнтнера з кожнага гектара сабралі яны. Гэта — не мяжа. На будучы год сельскія працаўнікі ўзялі на сябе яшчэ больш высокія абавязальствы.

Брыгадзір трактарнай брыгады А. Сулімаў і майстар-наладчык В. Сычоў, якіх вы бачыце на адным з нашых здымкаў, працуюць у саўгасе імя Ю. Смірнова Дубровенскага раёна.

Цяпер, разам са сваімі таварышамі, яны завяршаюць падрыхтоўку сельскагаспадарчай тэхнікі да вясны.

...Яшчэ адна старонка нашых будняў. На вуліцы Максіма Горкага сталіцы нядаўна вы-

рас шматпавярховы гмах. Тут размясціўся Навукова-даследчы інстытут меліярацыі і водных праблем БССР. Да паслуг супрацоўнікаў — прасторныя лабараторыі, самая сучасная апаратура. Усё гэта яшчэ адчо

сведчанне клопатаў нашай партыі, урада аб вучоных, аб стварэнні ім добрых умоў для стваральнай працы.

Беларусь — рэспубліка-працаўніца ў адзіным страі з усёй нашай шматнацыянальнай дзяржавай упэўнена крочэць у пяты, завяршальны год пяцігодкі. Будучы новыя здзяйсненні, будучы новыя перамогі ў імя светлай мэты — камунізму!



Так выглядае новы будынак Навукова-даследчага інстытута меліярацыі і водных праблем БССР. Фота Я. ПЯСЕЦКАГА і А. ЦЕРЛЮКЕВІЧА.

У галаўным канструктарскім бюро завода ідзе абмеркаванне мадэлі новага станка.

ЯНЫ апошнія ў гэтай пяцігодцы: адзін — вызначальны, другі — завяршальны. Першы ўжо на фінішы. І не на абы-якім, а вельмі ганаровым, пераможным. Ён прайшоў не павольным крокам, не з прыпынкамі ў дарозе, а прамаршыраваў бадзёра і ўпэўнена, рашуча пераадолюючы ўсе цяжкасці на сваім шляху, ні на адзін момант не губляючы глыбокай веры ў рэальнасць намечаных планаў, у бяспрэчную неабходнасць поўнага і своєчасага выканання пастаўленых партыйных задач.

Мінулы год меў усё: было ласкавае сонца, быў цёплы дождж. Але былі і сухія дні, былі цэлыя тыдні і нават месяцы, калі амаль не сціхаў дождж. І ў якую пару? У тую, калі трэба было касіць, жаць, капаць бульбу, убіраць гародніну, рыхтаваць глебу пад ураджай наступнага года. Было нямала мясцін, дзе збожжа палягло, было нямала плошчаў, куды не лгала было ўз'ехаць з машынамі. Дайшло потым і да самага горшага — да заталення цэлых раёнаў. Пры тым — увосень, на пачатку зімы. Такія з'яў у нас, у Беларусі, на працягу цэлых выкоў не было.

Складзіся надзвычай цяжкія ўмовы для нашай вёскі. А калі для вёскі, то і для горада, бо інтарэсы і клопаты ў нас агульныя. Гераічны подзвіг людзей Брэстчыны яшчэ не апісаны, яшчэ не перададзены як след словам. Чалавеку, які не быў там (а з пісьменнікаў амаль ніхто там не быў), нават цяжка ўявіць, якімі намаганнямі брасцучане выратоўвалі старыя сена, бурты бульбы, гародніну і іншыя матэрыяльны каштоўнасці ад пагібельнага псавання пад вадою. Яны рызыкавалі сваім здароўем, часам нават і жыццём у нястомнай барацьбе са страшэннай стыхіяй і перамаглі яе. Перамаглі таму, што інтарэсы грамадства, дзяржавы для іх даражэй за ўсё. Да таго ж — кожную хвіліну адчувалі і бачылі, што яны не адзінокі ў гэтай барацьбе, што побач з імі сталі ў шэрагі змагароў рабочыя, калгаснікі, розных профіляў інтэлігенты і іншыя абласцей рэспублікі, прыйшлі армейцы са сваёй тэхнікай і незгасальным энтузіязмам, загартаванай вытрымкай. І ўсімі гэтымі аперацыямі, сапраўды франтовага маштабу, вельмі аператыўна і ўмела кіраваў Цэнтральны Камітэт Кампартыі Беларусі і Урад рэспублікі.

Гераічны прыклад Брэстчыны ў гэтым зямлянальным годзе, з якім мы ўжо развіваемся, але ніколі яго не забудзем, надзвычай характэрны для нашага грамадства, асабліва на сучасным этапе развіцця. У гэтым прыкладзе, як у кроплі вады, адлюстроўваюцца асноўныя рысы характару нашых людзей: высакародства, калектывізм, непахісная настойлівасць у дасягненні вялікай мэты, бязмежная адданасць сваёй роднай партыі і народу. Таму нельга нават і ўявіць, каб такія людзі, такія кадры нашай партыі і дзяржавы не дзе ў нечым спасавалі, не выстаялі, не дзе штосьці не выканалі. Як ні было цяжка і складана тут, у нашай рэспубліцы, якія перашкоды ні трапляліся ў іншых рэспубліках, а мінулы год поўнасцю апраўдаў сваю ганаровую назву — вызначальнага. Ён сапраўды вызначыў і забяспечыў выкананне асноўных заданняў дзевятай пяцігодкі. Ён прынёс ухвальныя поспехі ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі. Ён багаты і ў галіне далейшага развіцця нашай культуры, навукі, мастацтва. Нашы поспехі ў міжнароднай палітыцы, дасягнутыя за мінулы

год, проста грандыёзныя, і яны прызнаюцца і высока ацэньваюцца ўсімі прагрэсіўнымі людзьмі свету.

Як ні цяжка было, як ні складана, а ўсё ж наша рэспубліка здолела вырасіць і сабраць самы высокі ўраджай у параўнанні з усімі мінулымі гадамі. Добрыя паказчыкі мае і наша прамысловасць, намнога павысіўся дабрабыт людзей.

Даволі адметныя і характэрныя рысы меў мінулы год у развіцці ідэалагічнай дзейнасці ўсіх партыйных і грамадскіх арганізацый краіны. Чысрава гэта праявілася і ў нашай рэспубліцы. Трына-

пісьменнікі і пераходзяць у наступны, завяршальны год пяцігодкі.

Як ён бачыцца, як уяўляецца, якім маяком паўстае перад намі? Гэта ў пэўнай ступені вызначаецца адным ёмікім і натхнёным словам: завяршальны! Ён завяршыць цяперашнюю пяцігодку. А што гэта азначае, мы ведаем з рашэнняў XXIV з'езда нашай партыі, з планаў пяцігодкі, з указанняў снежаньскага Пленума ЦК КПСС, на якім з вялікай прававой выступіў Леанід Ільіч Брэжнеў. Гэта вызначаецца і Законамі СССР, прынятымі мінулай сесіяй Вярхоўнага Савета —

Снежанскі Пленум ЦК КПСС указаў, што цяпер, як ніколі, важна ўзяць янасць усёй кіраўнічай дзейнасці — ад пярвічных звяненняў вытворчага апарату да цэнтральных гаспадарчых органаў. Пэўна ж, гэта мае адносіны і да ідэалагічных устаноў і арганізацый. Ідэалагічнае забеспячэнне людскіх намаганняў па завяршэнню дзевятай пяцігодкі будзе мець надзвычай вялікае значэнне, бо ўсе справы будуць залежаць у першую чаргу ад чалавека, нашага савецкага працаўніка. Яго стан душы, маральнае здароўе, актыўнасць, яснае і

баванняў народа, пісьменніцкай арганізацыі Беларусі і яе друкаваным органам неабходна яшчэ вышэй узняць сваю творчую, грамадскую і арганізатарскую актыўнасць, штодзённа клапаціцца аб тым, каб натхняльныя высакародныя справы народа дастойна, з вялікім прафесіянальным майстэрствам і высокай мастацкасцю паказваліся ў нашых творах усіх жанраў, ад буйных, шматпלא-навых раманаў, аповесцей, паэм да апаваданяў, вершаў, навел і нарысаў.

Ці не залішне часта ў нас чуюцца скаргі на тое, што няма калі пісаць, што розныя арганізацыйныя і на-дзённа-службовыя справы не даюць дыхнуць, адбіраюць усе творчыя гадзіны. Тут хоць і ёсць падстава для скаргаў: Саюз пісьменнікаў расце, функцыі яго ўсё больш пашыраюцца, выходзяць на міжнародную арэну, — але гэтае наша некальства вынікае перш за ўсё з нашага няўмення працаваць плавана і берачы кожную рабочую хвіліну. Калі б хто падлічыў, колькі ў праўленні Саюза пісьменнікаў ды і ў нашых редакцыйных, ведамствах траціцца часу на чыста выпадковыя, стыхійныя справы, то напэўна здзіўлюся б страшэнна. А тое, што трэба ў той дзень зрабіць, вырашыць, часта адкладваецца або робіцца на-пех недзе позна ўвечары.

Настаў час, калі самая дакладная, прадуманая плавана і зладжанасць у рабоце, навуковы падыход да спраў розных маштабаў і профіляў сталі жыццёвай неабходнасцю кожнага актывнага творчага і грамадскага працаўніка нашай пісьменніцкай арганізацыі. Таму астанецца дастаткова часу і для абдумвання твораў, для яшчэ большага збліжэння з народам і для карыснай працы за пісьменніцкім сталом. Толькі так мы здолеем ісці поруч з мільёнамі энтузіястаў, сапраўдных герояў пяцігодкі.

Аляксей КУЛАКОўСкі,
сапраўдны партыйны
Саюз пісьменнікаў
Беларусі.

ГОД ВЫЗНАЧАЛЬНЫ І ЗАВЯРШАЛЬНЫ ГОД

паты Пленум ЦК КПБ з вельмі глыбокім і філасофскім грунтоўным дакладам таварыша П. М. Машэрава, затым — Пастанова ЦК КПСС «Аб рабоце на падбор і выхаванні ідэалагічных кадраў у партыйнай арганізацыі Беларусі» вызначылі асноўныя напрамкі павышэння эфектыўнасці і дзейнасці ідэалагічнай работы. Гэтая Пастанова ЦК КПСС набыла гістарычнае значэнне і стала праграмай дзейнасці для ўсіх партыйных арганізацый нашай краіны ў галіне падбору і выхавання ідэалагічных кадраў. Пад уздзеяннем гэтай пастановы лепш наладжваюць сваю работу ўсе ідэалагічныя ўстановы і арганізацыі.

Калі сказаць некалькі слоў пра пісьменніцкую арганізацыю Беларусі і яе друкаваныя органы, то перш за ўсё варта адзначыць, што мінулы год характэрны яшчэ большым набліжэннем пісьменнікаў да жыцця народа, імкненнем больш шчыльна ўглядацца і грунтоўна вывучаць жыццёвыя праблемы нашага часу. Гэта выяўляецца ў нашых перыядычных выданнях і ў новых творах пісьменнікаў. Ва ўсіх жанрах, але асабліва ў драматургіі.

Хацелася б у сувязі з гэтым падкрэсліць воль што: часта ў нас гавораць і скардзяцца, што мала твораў на сучасную тэму, што пісьменнікі не хочуць або не могуць брацца за сучасныя тэмы. (Тут сучасныя трэба чытаць надзённымі, таму што высокамастацкі твор і на аддаленю па часе тэму можа мець сучаснае гучанне і станоўча выхоўваць людзей).

Мне здаецца, што гэта не дакладныя і словы, і скаргі. Калі браць усе жанры літаратуры, у тым ліку і публіцыстыку, то па колькасці напісанага ў нас не заўважыш асаблівага адставання. Нават і ў чыста мастацкім плане створана не мала. Есць у нас раманы, аповесці, апаваданні на сучасную тэму. Толькі ў мінулым годзе тэатры паставілі некалькі спектакляў па і'есах нашых аўтараў аб праблемах сучаснасці. Шмат зроблена ў гэтым плане і нашымі паэтамі.

Такім чынам, калі ўсё ж і адчуваецца недахоп у творах на сучасную тэму, то зусім не таму, што ў нас мала напісана, а, відаць, з-за таго, што яшчэ слабаята напісана. Калі б з'явіўся хоць адзін твор пра сённяшні дзень, сапраўды маштабны, роўны па сіле абагульнення і мастацкасці палескім раманам Івана Мележа, то адразу знікла б такое адчуванне.

І нам трэба дамагацца гэтага. Тут нельга адставаць ад часу, ад людзей іншых заняткаў і прафесій: не толькі колькасцю паказваць свой рост, а і якасцю.

З гэтай асноўнай задачай

«Аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1975 год» і «Аб Дзяржаўным бюджэце СССР на 1975 год».

Наша натхняльнае, імклівае жыццё, увесь ход камуністычнага будаўніцтва ставіць перад намі вельмі шматгранныя і разнастайныя задачы. І ўлічваючы гэта, партыя ўказвае на два галоўныя, асноўныя рычагі, узвучышы за якія можна ўзніць на новую ступень усё эканамічнае будаўніцтва. Што ж гэта за рычагі? Гаворка ідзе аб паскарэнні навукова-тэхнічнага прагрэсу і ўдасканаленні механізму і метадаў гаспадарання. Сканцэнтраваныя намаганні на гэтых напрамках, неабходна намнога ўзняць эфектыўнасць і якасць узроўня народнай гаспадаркі, дамагаючыся новых поспехаў у паліпшэнні дабрабыту нашых людзей.

«Усё майстэрства кіравання і палітыкі, — указаў Уладзімір Ільіч Ленін, — заключаецца ў тым, каб свечасова ўлічыць і ведаць, дзе сканцэнтраваны свае галоўныя сілы і ўвагу».

пераканальнае разуменне сваіх надзённых задач і перспектывы развіцця будучы набываць у гэты перыяд усё большую і большую ролю.

«У 1975 годзе перад краінай стаяць задачы, якія маюць велізарнае эканамічнае, палітычнае і міжнароднае значэнне, — падкрэсліваў на Пленуме ЦК таварыш Леанід Ільіч Брэжнеў. — Трэба ўзняць усю партыю, увесь народ на іх вырашэнне, натхніць партыйны актыў, дамагчыся таго, каб барацьба за выкананне і перавыкананне пяцігадовага плана стала глыбока ўнутранай, асабістай патрэбнасцю кожнага камуніста, кожнага працаўніка».

Лаканічна сказана, а як глыбока, як мудра! Сапраўды, асабістай патрэбнасцю кожнага савецкага чалавека павінна стаць яго нястомнае змаганне за здзяйсненне вялікіх дзяржаўных планаў. Калі добра ўдумацца ў гэтыя словы нам, пісьменнікам, дык якія пачасныя, але і складаныя задачы паўстаюць перад намі? Каб быць на ўзроўні гэтых задач, не адставаць ад інтарэсаў і патра-

«І СЭРЦА ВЕЧНА Ў ДАЛЯЧЫНЬ ЗАВЕ...»



Еўдакія Лось часта бывае сярод чытачоў. Сустрэчы гэтыя сямья розныя: удзел у мерапрыемствах, якія праводзяцца па лініі Саюза пісьменнікаў БССР, наведванне канферэнцый, што праходзяць у клубах і бібліятэках, творчыя пазездкі. Пасля кожнага спаткання — новыя ўражэнні, якія пазней выліваюцца ў працуючы, задушэўны радкі вершаў пра наш велічны час, пра чалавека, што будзе светлае заўтра камунізму.

Адна з апошніх паездак Еўдакіі Якаўлеўны — на Кіраўшчыну. Там, на старажытнай

вядчэй зямлі, у пачатку снежня ўрачыста адзначалася 600-годдзе абласнога цэнтра, а таксама 40-годдзе прысваення гэтаму гораду імя С. М. Кірэва. У гэтыя знамянальныя даты на Кіраўшчыне праходзілі Дні савецкай літаратуры. Сярод гэсцей свята былі пісьменнікі з розных куткоў краіны: масквічы, леныградцы, украінцы... Уз-начальваў дэлегацыю паэт Дзмітрый Кавалеў.

Для Е. Лось гэтая паездка асабліва рэдасная. У гэцініцы паездкі перадалі здымкі і пісьмо: «Ветэраны 63-й тройчы ардэнаноснай Віцебскай дыві-

ПІСЬМЕННІК І ЖЫЦЦЕ

зіі з радасцю вітаюць вас на кіраўскай зямлі». Гэта злучэнне было створана ў Кіраўскай вобласці ў 1941 годзе. За баі пад Віцебскам чатыры воіны дывізіі былі ўдасцоены звання Героя Савецкага Саюза.

Е. Лось з сабой на Кіраўшчыну прывезла і старое пісьмо брата. «Не, не мне было адра-савана пісьмо (да нас яно тра-піла пазней), — гаворыць Еў-дакія Якаўлеўна, — добрым лю-дзям кіраўскай зямлі, якія прыгрэлі ў пачатку вайны Бе-ларускага хлопца, — Федэру Ансімавічу, Алене Іванаўне, Ганне Федараўне, Тані, Ген-дзю Хаўставым. З іх дому пай-шоў ён, нічога не ведаючы, аб лесе сваіх родных, у ваеннае вучылішча, адтуль на фронт і не вярнуўся — загінуў пад Кіевам. Ляжаць на сталы по-бач два пісьмы, і не патрэбна, мабыць, ніякіх слоўных камен-тэрыяў, ніякіх высокіх выказ-ванняў. Аб гэтым трэба пісаць вершы!».

Вершы будуць, іх Еўдакія Якаўлеўна не можа не напі-саць. Таму што засталася шмат яркіх уражанняў ад паездкі, сустрэч з працаўнікамі вобла-сці. Адну з іх і занатаваў на плёнцы фотакарэспандэнт Мі-калай Кочнеў.

ВЫНІКІ КОНКУРСУ «ТАБЕ, ПЯЦІГОДКА!»

У мэтах заахвачвання аўтараў на больш глыбокае адлюстраванне тэмы працы, тэмы духоўнага багацця савецкага чалавека «Літаратура і мастацтва» ў пачатку сёлета года аб'явіла адкрыты конкурс на лепшы мастацкі нарыс пад дэвізам «Табе, пяцігодка!».

У конкурсе прынялі ўдзел пісьменнікі, журналісты, рабочыя. У сваіх творах яны адлюстроўвалі паўсядзённую працу савецкіх людзей, накіраваную на выкананне заданняў вызначальнага года дзевятай пяцігодкі, раскрывалі багаты духоў-

ны свет нашага сучасніка. Нарысы гэтыя — своеасаблівы мастацкі летапіс нашага гераічнага часу, калектыўны партрэт савецкага чалавека, які будзе камунізм. Лепшыя з іх друкаваліся на старонках штотыднёвіка.

Падведзены вынікі конкурсу.

Журы вырашыла першую прэмію не прысуджаць. Дзве другія прэміі — па 150 рублёў кожная — атрымалі пісьменнік Павел Кавалёў за нарыс «Гаспадар» («ЛіМ», № 40) і журналіст Валерый Дра-



П. Кавалёў.

В. Драздоў.

В. Гардзеў.

У. Глушакоў.

здоў за нарыс «Бяззавы сок» («ЛіМ», № 21). Дзве трэція прэміі — па 100 рублёў кожная — прысуджаны журналісту Віктару Гардзею за нарыс «Далёкія зарніцы» («ЛіМ», № 37) і слесару-зборшчыку Мінскага трактарнага завода Уладзіміру

Глушакову за нарыс «А я люблю таварышаў маіх» («ЛіМ», № 13).

Рэдакцыя «Літаратура і мастацтва» горада віншуе пераможцаў і выказвае падзяку ўсім, хто прыняў удзел у конкурсе.

РАСКАЗВАЕ РЭДАКТАР ВЫДАВЕЦТВА

СЭНС ЖЫЦЦЯ—ЗМАГАННЕ

З Міхасём Антонавічам Машарам я пазнаёміўся даўно, пазнаёміўся як з паэтам, які апяваў цяжкае паднявольнае жыццё на былых Крэсах Усходніх.

Цікава было трымаць у руках невялічкія зборнікі з пакоўкай паперы, зборнікі, якія з непамернымі цяжкасцямі выйшлі ў свет і панеслі вялікую крыўду народную на сваю долю, хоць сам творца, падчас, намнога больш пакутаваў за творы, нёс за іх суровае пакаранне і не меў за свае радкі ні граша.

Таго перажытага, бачанага, адпакутаванага, нарашча, сабралася ў душы і ў мыслях столькі, што ўжо яно не месцілася ў скупых паэтычных радках. І тады прыйшла проза. Яна ўвабрала ў сябе ўсё: ад Лукішак і Каргуз-Бярозы

да светлага дня вызвалення, ад першых дзён Айчынай вайны да дня Перамогі.

Цяпер мне цяжка спыніць сваю ўвагу на якой-небудзь адной кнізе прозы Міхася Машары, якія я адрэдагаваў. Вельмі прывабны, па-свойму харошы раман «Ішоў дваццаты год». У ім ёсць тое, чаго, бадай, няма ні ў адной кнізе гэтага перыяду, — легендарны паход коннікаў Гая. Усё гэта зроблена з веданнем справы, пачэрпнута ў самім жыцці.

З цікавасцю чытаецца кніга ўспамінаў «Старонкі летапісу». У ёй Міхасю Машару ўдалося адлюстравачь цікавыя моманты з жыцця яго аднагодкаў-пісьменнікаў, работнікаў-радыё, дзяржаўных дзеячаў.

І вось падпісаны ў набор новы раман — «І прыйдзе

час...» У ім аўтар як бы ўдзівіў, ажывіў падзеі рэвалюцыйнай барацьбы беларусаў у цяжкіх умовах беларускай акупацыі, памалываў шырокае палатно зруху, энтузіязму народнага пасля вызвалення і згуртаванасці, самаахвярнасці працоўных мас у першыя дні фашыскага нашэсця. «Той, хто хоць на нейкі час пазнаў шчасце і волю, той ужо ніколі не зверне на стары шлях. Для яго сэнс жыцця — змаганне, змаганне да перамогі над ворагам...» — так піша пісьменнік у сваім рамане «І прыйдзе час...» Герой гэтай, як і ўсіх папярэдніх, кнігі — аптыміст. Яны не чакаюць, што нехта прыйдзе і дасць ім свабоду, заможнае жыццё, яны здабываюць усё гэта ўласнымі рукамі і вераць у пэўную перамогу працоўнага чалавека.

Хацелася б, каб кніга якую я адрэдагаваў, спадабалася чытачам, прынесла ім радасць адкрыцця новага, нязведанага.

Мікола ВАДАНОСАЎ.

ПІСЬМЕННІК І ЖЫЦЦЕ



Група беларускіх пісьменнікаў на Магілёўскім камбінаце сінтэтычнага валакна імя У. І. Леніна. Фота Ул. КРУКА.

АПОШНІ дванаццаты нумар часопіса «Літаратурнае обозрение» за сёлета год цалкам прысвечаны творчасці маладых літаратараў. Адкрываецца ён дыялогам першага сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў СССР Г. Маркава і галоўнага рэдактара «ЛО» Ю. Сураўцава. Змяшчаны таксама выказванні многіх вядомых пісьменнікаў аб творчасці сваіх маладых калег па піру.

Цікавая рубрыка «Слова — галоўным рэдактарам», пад якой надрукаваны выступленні рэдактараў маладзёжных часопісаў краіны. Яны называюць лепшыя публікацыі года ў выданнях, якія рэдагуюць. На думку Г. Бураўкіна, у «Маладосці» — гэта апавесць Яўгена Радкевіча «Вы-

П Р А ТВОРЧАСЦЬ МАЛАДЫХ

падак на выратавальнай станцыі» і пісьмы з фронту Леаніда Гарэцкага, сына вядомага беларускага пісьменніка Максіма Гарэцкага. Юнак загінуў у дваццаць два гады.

Браніслаў Халопуў у рэцэнзіі «Набліжца, здзіўча...» разглядае кнігу Янкі Сіпакова «Зялёная малакца», што выйшла летась у перакладзе на рускую мову ў вы-

давецтве «Советский писатель», а таксама нарыс «Гэтая зямля, гэты хлеб», змяшчаны ў 9—10 нумарах часопіса «Дружба народоў».

У раздзеле «Уступленне» маладых крытыкаў з чытачом знаёмляць іх старэйшыя калегі і таварышы. Варлена Бечыка прадстаўляе А. Вярцінскі.

«Мы будзем і ў далейшым зацікаўлена сачыць за творчасцю маладых — у прыватнасці, у сувязі з VI Усесаюзнай нарадай маладых літаратараў, якая рытуецца цяпер, — гаворыцца ў прадмове. — У наступных нумарах «ЛО» чытач знойдзе матэрыялы, якія як бы прадоўжаць гэты наш спецыяльны нумар».

Часопісы ў 1975 годзе

ПОЛЫМЯ

Галоўны рэдактар часопіса «Полымя» Кастусь Кірзенка падзякаваў нашаму карэспандэнту:

— Набліжаецца 30-годдзе Перамогі над фашыскай Германіяй. Першы нумар 1975 года адкрываецца апавесцю народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна «Шлюбная ноч» — аб героях-падпольшчыках, што мужна змагаліся з фашысцкімі акупантамі. У другім і трэцім нумарах чытачы прачытаюць новую апавесць Івана Пташнікова «Найдорф», у якой ажываюць векапомныя подзвігі нашага народа ў барацьбе за свабоду і незалежнасць сацыялістычнай Радзімы.

Рыхтуюцца да друку апавесці Янкі Сіпакова «Усе мы з хат», Рыгора Няхая «Шлях на Эльбу», раман Міколы Лобана «Шэметы» (кніга трэцяя).

З буйных твораў асабліва цікавае выклікае раман народнага пісьменніка Беларусі Івана Мележа «За асаною бераг».

У наступным годзе нашых чытачоў чакаюць сустрэчы з Петрусем Броўкам, Максімам Танкам, Аркадзем Куляшовым, Піменам Панчанкам, Максімам Лужаніным, Анатолем Вялюгіным, Рыгорам Барадулліным, Генадзем Бураўкіным і многімі іншымі беларускімі паэтамі.

Часопіс будзе ўзімаць і асвятляць найбольш важныя праблемы сучаснага развіцця беларускай літаратуры. На яго старонках выступляць лепшыя крытыкі, літаратуразнаўцы, пісьменнікі з даследаваннямі і

артыкуламі пра жыватворную сувязь літаратуры з нашай сучаснасцю, плённасць метаду сацыялістычнага рэалізму, аб творчай садружнасці братніх літаратур, інтэрнацыяналісцкай прыродзе савецкай літаратуры і іншых праблемах і пытаннях, а таксама з рэцэнзіямі на новыя кнігі.

З вялікім даследаваннем творчасці Івана Мележа выступіць Дзмітрый Бугаёў. Творчы партрэт Петруса Броўкі піша Уладзімір Гніламедаў. Вельмі цікавая і надзвычайна дадаследаванна Івана Навуменкі — навукова-тэхнічная рэвалюцыя і светаадчуванне сучаснага чалавека, Віктар Каваленка павядзе размову пра тое, як панавала духоўны свет нашага сучасніка ў беларускай прозе. Артыкул пра адлюстраванне літаратурнай гераізму ў гады Вялікай Айчынай вайны піша Яўген Леўца. Грунтоўную працу пра Максіма Гарэцкага абяцае закончыць у бліжэйшы час Аляксей Адамовіч. З даследаваннем пра гуманізм і рыфму ў беларускай народнай песні выступіць на старонках часопіса Ніл Гілевіч.

У часопісе будуць рэгулярна друкавацца публіцыстычныя артыкулы па актуальных пытаннях пятага года дзевятай пяцігодкі, нарысы пра наватараў і перадавікоў прамысловасці і сельскай гаспадаркі, дзеячаў навукі і культуры, ветэранаў сацыялістычнага будаўніцтва.

У раздзеле навукі і мастацтва чытачы знойдуць артыкулы аб дасягненнях беларускіх вучоных, праблемах развіцця тэатра, кіно, жывапісу і музыкі.

Мы зробім усё магчымае, каб і ў наступным годзе наш часопіс быў сапраўдным сябрам і дарадчынам чытачоў.

МАЛАДОСЦЬ

куецца дакументальная апавесць Адама Сцепаненкі «Іх галоўны экзамен», у якой разглядаецца пра малавядомы старонкі гераічнай барацьбы маладых падпольшчыкаў з вёскі Сямёнаўка на Гомельшчыне. Цікавымі маюць быць праблемныя артыкулы Івана Саранавіча «Маладзё кроў навукі», Алег Юрганава «Цяжучка пад мікраскопам», Мікалая Юр'евіча «Бухгалтэрыя шчасця», Марыя Карпенка «Бяззона на Манхэтэне».

Мы пазнаёмім чытачоў з творчымі партрэтамі пісьменнікаў Рыгора Барадулліна і Уладзіміра Караткевіча, спявачкі Ірыны Шыкуновой, акцёра Геннадзя Аўсянікіна, мастака Уладзіміра Стальмамонава. Вялікую ўвагу «Маладосць» удзяляе пытанням спорту. У наступным годзе мы расіама пра мацнейшага бар'ерыста Еўропы Яўгена Гаўрыленку, пра маладых беларускіх баскетбалістаў, лёгкаатлетаў і фехтавальшчыкаў.

Планаў і задум шмат. Значыць і новы, 1975 год для чытачоў павінен быць цікавым.

Леанід ДАЙНЕКА, адназны сакратар.

КАМУНІСТЫ

Камуністы, з якой вы матэрыі створаны.
І вашы душы з якога крыштаю,
Што сілай ніякай вы не пакораны,
Ні турмамі, ні кайданамі са сталі.

Выпрабаваньняў прайшлі вы горна,
Стаялі ў бітвах, бы скалы граніту.
Льюць на вас чэрні усякай тоны,
А сэрцы к вам цягнуцца, як да магніту.

Колькі вась гэткіх — нязломных, смелых —
За волю працоўных палегла мужа...
На смерць судзілі Дэвіс Анджэлу,
А ёй пасылалі мільёны ружаў.

Томяць фашысты дзесь Карвалана,
Мудруюць герою смяротныя ковы.
А перад смелым народы з паішанай
Нізка схіляюць свае галовы.

Шлях ваш цяжкі і камяністы.
І часам чысь абарвецца дарога...
Толькі дзе пройдзеце вы, камуністы, —
Следам за вамі ідзе Перамога.

Няраз пльвём мы па жыццёвых хвалях,
Пльвём сабе у добры ціхі час
І забываем, што ў далёкай далі
Хтось, найраднейшы, думае пра нас.

Матуля мілая... Дзе адзінокай дзецца?
За пашталёнам сочыць на дварэ
І ўсё часцей кладзе руку на сэрца,
А тое — то заньне, то замрэ.

І ўсё ўдале глядзіць, усё варожыць,
Ды абмінае хату пашталёна...
Дзівачка, зразумець ніяк не можа,
Што не хапае для ўсяго нам дзён...

Камяк салёны праглыне ад жалю —
Ні злой, ні добрай весткі ёй няма,
Як быццам інстытутаў не канчалі
І мы не ў сілах напісаць пісьма.

О, каб маглі мы ў мінуту страты
Вярнуць той час хаця б на дзень яшчэ!..
Ды горка ўцяям, што насупраць скату,
Назад — ніколі рэчка не цячэ.

У калгасе свята —
Ураджай багаты.
Скача моладзь польку,
Аж танцуюць хаты.

Гарманіст на басах
Тэмпы перастроіў, —
Іскры з-пад абцасаў,
Пыл ляціць гарою.

Маладзік на зрубе
У рог срабрысты трубіць,
І вярба на ўлонні
Плешча ў далоні.

Ніна ТАРАС



Плёнай працай адзначаны гэты год у творчасці беларускай паэтэсы Ніны Тарас. Вершы яе вядомы і палюблівы нашаму чытачу. Днямі паэтэса здала ў друк свой новы зборнік «У тапалёвую замець». Прапануем вашай увазе нізку вершаў з гэтай кнігі.

Вершы, бы дзеці, нараджаюцца ў муках
(Лёс, ты пражыць ім сумленна дазволь).
Дзіця для матулі — радасць на рукі, —
Вы мне, мае песні, прыносіце боль.

За вас маё сэрца трывогаю б'ецца,
Заньне тугою балючай няраз...
Куды, непаслушныя, мне ад вас дзецца,
І як навучыць паслухмянасці вас?

Бяссонныя ночы я вам даравала,
Ад шкодных вачэй укрывала тайком...
А вы, мае песні, удзячныя мала:
Мяне напракаеце кожным радком.

Помніш, Марыся, мы ў годы тыя
Кашулькі насілі зрэбныя.
Былі мае косы тады залатыя,
Цяпер яны сталі срэбныя.

Мы варажылі тайком аб шчасці
Са спарышамі ў полі,
А маці прымушала нас прасці
Нітку ўласнае долі.

І наматаўся клубочак ладны
Розных вузлоў і закрутак.
Клалася пражэ не вельмі складна,
Ды не шпурнеш у закутак.

Цяпер я праду свой уток і аснову
Даўно без цябе — як умею...
Кладзіся пад ногі суюем новым
Жыццёвая завя.

Вось так і ты спакойна адышоў...
Тады ў жалобе ландышы паніклі
І плакалі з адчаю перапёлкі.

О, як даўно ўсё гэта ўжо было!..
Ці слёзы апяклі тады мне сэрца,
Ці горыч палыну — ужо не помню.
Але як толькі ў памяці ўстае
Твой вобраз родны, да драбніц знаёмы, —
Навокал зноў — такая прыгажосць,
Што ў ціхім небе расцвітаюць зоркі...
О, як даўно ўсё гэта ўжо было!

ПЕСНЯ ДЗЯУЧЫНЫ

[З МІНУЛАГА]

Навучы мяне, мама,
Кудзеленьку прасці,
Буду я, маладая,
Песенькі спяваці.

Навучы мяне, мама,
Кросенкі сьнаваці,
Буду я, маладая,
Ды святоў чаканці.

Навучы мяне, мама,
Ручнікоў наткаці,
Буду я, маладзіца,
Слёзы выціраці.

Разабралі паэты
Усе верасы і росы,
Усе зоркі сусвету,
Жаўрукоў
І дзявочыя косы.

Разабралі маланкі
І пажары позніх рабінаў,
Скрып тужлівы ўсіх каляінаў,
Залатыя світанкі.

Пахі спелага бору,
У палях — васількі і калоссе...
А што ж мне засталося? —
Буду селяць зоркі ў разоры.

І па ўсёй Беларусі
Засаджу верасамі дубравы.
У сіняве растваруся
І расой ападу на травы.

Праз вішнёвыя туманы,
У блакітны халадок,
Павандрую раным-рана...
Замірае лёгкі крок.

Вось павіслі вербы ніца,
І хацінка дрэмле ў сне...
Стукнуць мо ў аканіцу? —
Не пазнаюць тут мяне...

Не пазнаюць, не спаткаюць, —
Вербы туляцца дарма...
Сцежкі тыя лугавыя
Зацярушыла зіма.

Адзінока, раным-рана,
Праз алешнік малады,
Праз вішнёвыя туманы
Зноў падамся — хоць куды.

Растрывожаным прадвеснем
У вандроўнай той журбе
Хоць куды нясці мне песню
Веснавую — пра цябе.

ПАЗЫЧНЫ ВОБРАЗ РЭВАЛЮЦЫІ

Паклонікі творчасці вядомага савецкага пісьменніка А. С. Серафімовіча, шматмільённая армія чытачоў нашай краіны адзначаюць 50-годдзе з дня выхаду ў свет яго рамана «Жалезны паток». У бібліятэках Мінска аформлены выстаўкі кніг пісьменніка, выдадзеных у рэспубліцы ў розныя гады, у навучальных установах рыхтуюцца літаратурныя вечэ-

ры, прысвечаныя творчасці А. С. Серафімовіча. Кінапракат зноў выпускае на экраны кінакарціну «Жалезны паток», створаную рэжысёрам Е. Дзіганам на студыі «Масфільм». З цікавасцю паглядзяць глядачы таксама навукова-папулярную стужку «З гісторыі «Жалезнага патоку», прысвечаную жыццю і творчасці пісьменніка. У ёй адлюстравана гісторыя стварэння рамана.

БЕЛТА.

ПРЭМІІ ЧАСОПІСА «ПОЛЫМЯ»

Прысуджаны прэміі старэйшага літаратурнага часопіса рэспублікі за 1974 год. Імі адзначаны трыпціх Г. Далідовіча «Цяпло на першацвет», нарысы Ул. Мязвіча «Ідзе, гудзе зялёны шум» і В. Якавенкі «Прыручэнне зямлі», літаратурна-крытычныя артыкулы Ул. Гніламедава «Будні і святы дзіцячай паэзіі» і М. Стральцова «Пры святле трывожнай памяці».

Адбыўся чарговы сход маладых літаратараў Бабруйска, якія з'яўляюцца членамі літаратурнага аб'яднання, што працуе пры газеце «Камуніст». Была заслухана справаздача старшыні аб'яднання А. Гарэліка, потым абмяркоўваліся творы С. Басуматравай, Д. Чайкі, В. Лаўрыновіча і іншых. Мяркуецца падрыхтаваць

РЫХТУЕЦА СПЕЦВЫПУСК

старонку «Літаратурны Бабруйск» для абласной газеты «Магілёўская праўда».

На сходзе прысутнічалі сакратар Магілёўскага аддзялення Саюза пісьменнікаў БССР Аляксей Пысін і Аляксей Зарычні.

Міхасю ЧАВУСКАМУ — 70

25 снежня беларускаму пісьменніку, Міхасю Чавускаму споўнілася 70 гадоў. З нагоды юбілею праўленне Саюза пісьменнікаў БССР накіравала юбілярну прывітанне, у якім гаворыцца:



«Дарагі Маісей Моталевіч! Горача вітаем Вас, нашага папчэніка і таварыша па перу, са слаўным 70-гадовым юбілеем.

Свой працоўны шлях Вы пачыналі наборшчыкам у друкарні, потым надоўга лёс свой звязалі з прафесіяй журналіста. Былі рэдактарам газет, адначасна кіраўніком БЕЛТА, намеснікам старшынні Камітэта па радыёвяшчанню пры СНК БССР і на іншых адказных пасадах.

У часе Вялікай Айчыннай вайны Вы — рэдактар газеты-планата «Раздавім фашысцкую

гадзіну», якая агнём бязлітасна вострай сатыры і сарказму біла па фашыстах і іх наймітах,

палымным заклікам падымала на барацьбу з ворагам насельніцтва акупіраваных беларускіх зямель.

Пасля вайны Вы шмат сіл і здольнасцей аддалі часопісу «Вожык» спачатку як рэдактар, а потым як загадчык аддзела рэдакцыі. Вашы выступленні, Вашы публікацыі ў галіне сатыры і гумару вызначаліся і вызначаюцца надзвычайна ўзнятымі праблемамі, партыйнай баявасцю і грамадзянскай прыняцтвам. На Вашым рахунку шэраг досыць цікавых кніг, у якіх сабраны фельетоны, гумарэскі, апалядні і аднаагоўкі.

Некалькі гадоў Вы ўзначальвалі бюро прапаганды мастацкай літаратуры Саюза пісьменнікаў БССР і унеслі ў яго работу творчы запал і добры грамадзянскі неспакой.

Жадаем Вам, дарагі сябра, новых творчых здзяйсненняў, доўгіх гадоў жыцця. Шчасця».

Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтага віншавання і жадае Міхасю Моталевічу моцнага здароўя, творчага настрою.

Міхась ЧАВУСКІ

БУДЗІЛАВІЦКАЯ МАДОННА

Я завяршыў работу над раманам - памфлетам пад назвай «Будзілавіцкая мадонна». Прапаную ўвазе чытачоў урываак з твора.

АУТАР.

УКАБІНЕТ штандартэнфюрэра мяне прывялі хутка. Аказваецца, гэта ён, Генрых Зільберг, той самы інтэлектуал, які баяваў у фруа Эльзы. Толькі ўжо не ў цывільным, а ў форме палкоўніка СС. Сядзіць ён за сталом і робіць манікюр. Ягоны мундзір увешаны нацысцкімі ордэнамі.

Удасцаль налюбаваўшыся сваімі адпаліраванымі пазногцямі, эсэсаўскі палкоўнік зрэшты зірнуў на мяне і нават падарыў усмешку, у якой было столькі ж цеплыні, колькі ў тых прамёрзлых цяплушках. (Зноў успомніла, як везлі нас у лагер смерці).

— О-о-о, мадонна! Ды вы сядайце, сядайце! Бітэ! — запрашае ён царственна-мласцівым кіўком галавы. — Таіць не буду: даўно шукаў сустрэчы з вамі. — Ён размінае цыгару і нават просіць дазволу закурыць. А падымішы, гэтак па-прыяцельску скажаў: — Цыгара — найлепшы грамадвод ад службовых навалыніц, сродак, які цудазейна ўплывае на настрой і адцягвае ад усіх турбот.

А ўсмешка, а манеры!.. Увасабленне стопаэнтнага старагерманскага арыстакратызму.

— Мне прыемна спаткацца з той слаўтай танцоўкай, праз якую страцілі галавы нямецкія афіцэры і нават святшчэннікі!

«Каб табе так прыемна было жыць на гэтым свеце!» — думаю, але раблю вялікія вочы ад незвычайнага здзіўлення.

— Пан начальнік! Вы, мабыць, жартуеце!

— Артыстка! — з наіграным захваленнем усклікнуў ён. — Выключны талент пераўвасабляцца! Буду ўдзячны, калі падзеліцеся вопытам гэткай адмысловай ігры. Не здзіўляйцеся, фруа, у мяне з вамі ёсць нешта агульнае. Дарма, што мы праціўнікі! Галоўнае тое, што вы любіце мастацтва, і я таксама. Усё жыццё захапляўся музыкай. — Заўважышы маё здзіўленне: — О, найн, найн, не музыкай вайны!

«Інтэлектуал» сеў за раяль і ўдарыў па клавішах. Узнікла занадта гучная мелодыя з оперы «Валькірыя» (Валькірыяй ахрысціў мяне ксёндз Дунілеўскі). Пальцы яго бегалі па клавішах і раптам ён ляпнуў вецкай раяля і зусім ужо натуральна сказаў: — У школьныя гады вучыўся музыкай. Так майн мутэрхен захацела. Захапляўся і тэатрам. Можакце мне паверыць — тэатр ваенных дзеянняў ніколі не выклікаў у мяне станоўчых эмоцый. Вайна — гэта непаробнае, і мы павінны падпарадкавацца законам, якія яна дыктуе. І згодна з гэтым і няўмольнымі законам і я павінен быў сустрэцца з вамі, будзілаўскай падпольшчыцай.

— Упершыню чуо такое, пан начальнік.

— Шпрэхен зі дойч?

Я паціскаю плячыма.

Ён не спускае з мяне пранікліва-дапытлівага позірку. А я маўчу і з занадта вялікай ціканасцю вывучаю ляпную аздобу на столі, хоць лепш бы мае вочы не глядзелі на гэтых амураў з белымі крыламі і па беларудых і пыраказадых німфаў.

— Ведаеце, не заўсёды маўчанне золата. І пастарайцеся мяне зразумець правільна: як «Будзілаўская мадонна» вы сядзеце скоро са сцэны. Разам з вашым кляйн кінд вы вернецеся ў глядзібергскую бальніцу для далейшых навуковых эксперыментаў. А навука, як вам ужо добра вядома, патрабуе ахвяр. Затое, як скакуха-

страказа, вы нам патрэбны жывая і здаровая. Вы маеце магчымасць убачыць святло рампы. Пра мядзведжы танец у вашым выкананні паклапаніліся ўжо людзі з ведамства прапаганды. Вы будзеце выступаць з вашым мядзведжым танцам не толькі ў Будзілавіцкім гарнізоне! І не толькі ў Беларусі!

Эсэсаўскі «інтэлектуал» заліваўся салаўём, а я моўчкі думала: «Ці саваю аб пень, ці піюм па саве — усё адно саве не жыць» (успомніла бацькавы словы), і тут жа пачула, якой цанова трэба заплаціць, каб убачыць тое «святло рампы», і аж цёмна ўвачу стала.

— Скажыце толькі пра будзілаўскіх падпольшчыкаў, акрамя Стракалоўскага, вядома, бо ён супрацоўнічае з намі.

«Лжэш, злыдзень!» — карцела крыкнуць, але змаўчала.

— І гэта не ўсё. Нас цікавіць, адкуль паявіліся ў вашым сховішчы міны, ручныя гранаты, якім чынам яны патрапілі ў касцельнае падземелле? Хто даў вам радыёпрыёмнік, хто ад Вас атрымліваў зводкі Саўінфармбюро? Хто, акрамя Сымона, разам з вамі ўдзельнічаў у вызваленні з касцельнага падземелля кляйн партызанер? Хто паведаміў Камлюку аб прыездзе барона Шлесенберга? Скажыце ўсё, што ведаеце: усё яўкі, мянушкі... і вы — прымадонна.

А «прымадонна» ўспомніла, як цешыўся будзілавіцкі камендант: «Нахай усе бацька, як рускі мядзведзь скача пад нашу дудку». Я зноў няўцямна паціскаю плячамі, маўляў, якія яўкі, якія падпольшчыкі?

А ён, іранічна ўсміхаючыся, моўчкі выцягнуў з шуфляды стала жоўтую папку і забарабаніў па ёй пальцамі.

«Ды адкрывай жа, паганец, гэтую праклятую папку! А сама думаю: «Куды табе, спяшакца? У ёй жа, у папцы гэтай, твая смерць!»

Ухмыляючыся, штандартэнфюрэр нарэшце раскрыў папку, з якой выцягнуў... чысты аркуш паперы. Не спяшаючыся, узброіўся сярэбраным алоўкам.

«Ну, думаю, гульня скончылася. Пачынаецца допыт». А што гэта значыць, ці трэба гаварыць? І якое было маё здзіўленне, калі ён пачаў нешта малаваць, а з-пад алоўка нібы выскачыла чарыя з рожкамі, капытамі... «Здэкваецца з мяне, халера...»

— Праўда, дзіўная іста? — перахапіўшы мой позірк, пытаецца штандартэнфюрэр. Сярэбраны аловак зноў пусціўся ў скокі. Цяпер бачу «хітры тайфель» ператвараецца ўжо

ў гэткага херувімчыка з лёгкімі крыльцамі. Нічога не скажаш — нечым падобны на мяне.

— Дас іст ан'элік, які хацеў патрапіць калі не ў савецкі рай, то хоць у зводку Саўінфармбюро. — Ён зарагатаў, як той Мефістофель. — Эх, беларусіш мадонна, беларусіш мадонна! — бы шыкадуючы мяне, прамовіў, а з-пад алоўка побач з херувімчыкам паявіўся партызан з наганам. Дужа падобны на Саўку. — Пазналіце?

Я — ні слова.

— Швайген?

Ён выцягнуў з той жа папкі фатаграфію Саўкі. Такая ж была развешана ў Будзілавічах разам з дакладным цэннікам: за жывога Саўку даражэйшая цана, за мёртвага — адпаведна зніжаная. (Усіх нас расцэньваюць па свайму фашысцкаму прэйскуранту). Адчуваю, як свінцом наліваецца галава.

— Ну, што цяпер скажаце?

Я маўчала. Не, не тое слова — знямела, здаецца, і голас страціла. А ён з той жа ўсмешкай дастае з папкі на гэты раз ужо маю фатаграфію.

— А сябе пазнаеце Вікторыя? Вікторыя Машніцкая, — дыхнуў ён мне ў твар цыгарным дымам.

«Скончылася гульня ў арыстакратыю, — зразумела я, — пачынаецца звычайнае свінства».

— Сябе? — я зірнула на фота і скрозь смех. — Вось гэта-такі артыстка! Кіназорка! Пан начальнік! Ды я ж у параўнанні з ёю плюгавая бабулька.

— Цароўна стала жабай. І назвала сябе Мальвінай Сцяпанавнай? — усміхаецца «інтэлектуал». — Праўда, схуднелі. Але не бядуйце, любая балерына вам пазайздросціць, вы яшчэ зусім маладая. — Эсэсаўскі «інтэлектуал» бліснуў белазубай усмешкай. — Што-што, а старасць вам, партызанам, падпольшчыкам не пагражае. Да самай смерці будзеце маладымі. Гэта мы, немцы, гарантуем усёй рускай моладзі. Ніколі яны старымі не будуць. І можаце не сумнявацца, усімі сродкамі выстараемяся забяспечыць вам гэтыя гаранты маладоці.

І тут я ўжо не вытрымала:

— Я ў захваленні ад вашай гуманнасці, пан начальнік.

Ён улавіў маю з'эдліваю іронію і зарагатаў. Гучна — на ўсё горла. У яго рогоце было столькі трыумфу пераможцы, які ўжо наступіў каваным ботам на горла свайго праціўніка. Эсэсаўскаму «інтэлектуалу» бракавала роздому на простую ісціну: пераможцы тыя, хто не купляе жыццё

ЦІКАВАЕ ВYДАННЕ

Вялікай папулярнасцю карыстаюцца спектаклі Брэсцкага драматычнага тэатра імя Ленінскага камсамола Беларусі, які нядаўна адзначаў свой трыццацігадовы юбілей. З гэтай нагоды рэспубліканскае выдавецтва «Польмя» выпусціла ілюстраваны альбом «Брэсцкі абласны рускі драматычны тэатр імя Ленінскага камсамола Беларусі». У ім змешчана прадмова, у якой даецца агляд творчай дзейнасці тэатра, называюцца лепшыя творы савецкай драматургіі, імёны пастаноўшчыкаў, акцёраў, мастакоў. Асноўная частка альбома занята фотаздымкамі — сцэнамі са спектакляў, а іх налічваецца тут звыш пяцідзсяці.

Гэта — «Старыя сябры», «Мяшчане», «Маладая гвардыя», «Як гартавалася сталь», «Іркуцкая гісторыя», «Юнацтва бацькоў», «Фінал», «Крамлёўскія куранты», «А зоры тут ціхія...», «Уноч зацменьня месяца», «Брэсцкая крэпасць», «Брэсцкі мір», «Трыбунал», «Зацоканы апостал», «Таблетку пад язык» і многія іншыя. Змешчаны таксама партрэты членаў тэатральнай групы. У канцы альбома прыводзіцца рэпертуар тэатра з 1944 па 1973 гады. Карысную справу зрабіла выдавецтва «Польмя», выпусціўшы гэты своеасаблівы буклет-альбом.

І. ПАЖОГА.

цаню здрады свайму народу. Самаўпэўненаму эсэсаўцу цяжка ўявіць, што не толькі савецкая моладзь, але і старэйшае пакаленне ідуць на смерць у імя таго, каб нашы людзі ніколі не паміралі ад гвалтоўнай смерці, каб маладыя людзі даймылі да глыбокай старасці, каб яны, іх дзеці, унукі, дзеці ўнукаў ніколі не зведалі таго, што давялося нам.

— Вікторыя Фёдаравна Машніцкая! Я вас слухаю.

— Але ж самі ведаеце, я Мальвіна, а не Вікторыя! І не Машніцкая!

— Па мужу — Машніцкая. А дзявочае прозвішча — Лубейка.

— Выдумка!

— Значыць, на фатаграфіі не вы? — зноў арыстакратычна ўсмешка. — Майн гот! Чаму я адразу не звярнуў увагі, што мала святла ў маім кабінце, і зразумела чаму — вы не пазналі сябе на фатаграфіі. Айн момант! — Ён націснуў кнопку. У кабінет ускочыў і шчоўкнуў абсасамі франтаваты эсэсавец. — Рэфлектар!

Эсэсавец уключыў рэфлектар. Сноп яркага асляпляльнага святла ўдарыў мне ў твар, асляпіў. Бы тысячы вогненых іголак упіліся ў вочы, працялі мозг... Мне здавалася, што не слёзы, а вочы выцякаюць з арбіт. Ні на секунды не даваў мне гэты кат заплюшчыць вочы і ўсё паўтараў:

— Цяпер вы ўжо бачыце? Пазнаеце сябе? — І зноў выбухнуў мефістофельскім рогатам. — Нарэшце найшло на вас прасвятленне. Вы маці, і не магі ў такім святле не ўбачыць сваё дзіця. — Скажаўшы гэта, ён выключыў рэфлектар.

Мяне адлівалі вадой. Нарэшце я пачула яго крык-лямант:

— У нас, немцаў, кіндэрлібе вышэй за ўсё. Як жа нам, зразумець ваша хм... тылова рускае бяздурства да свайго дзяўчыны... Цум кляйн кінд?

Кіндэрлібе! Гэта значыць любоў да дзяцей. Як жа маці, у якой сэрца разрываецца, пачуць такое ад дзетабойцы? Я ўся халадзею і калачуся ад бясцельнай злосці, ад немагчымаці зрабіць што-небудзь гэтай пачвары ў вобразе чалавека. Штандартэнфюрэр, канечне, усё разумее і здэкваўся з майго бясцілья. Не адрываючыся, не мігаючы вачамі глядзеў ён на мяне.

І, паверыце! У яго вачах, як найве, убачыла я іштэбллі забітых і знявечаных дзяцей. От такія, як ён «кіндэрліберы» вырываў дзіцяці з рук іх мацяраў і бязлітасна забіваў. Маці пад кулямі дзетазабойцаў кідаліся да мёртвых сваіх дзяцей, а «кіндэрліберы» страчылі з аўтаматаў і рагатаў, дастрэльваючы іх. Гэтулькі год прайшло, а перада мною і цяпер заўчасна пасвідала маці з прытуленай да грудзей дзяўчынкай са спунчанымі панчошкімі, з плямамі крыві на агоньных, бледных і страшных худых ножках.

— Кату ў мундзіры ўжо не церпіцца:

— Вы тут адмоўваецеся, а ваш кляйн кінд крычыць, надрываецца: «Эсен! Эсен!» Ваш мільх паграбуе. Дык вось што, беларусіш малонна, калі ў вашых грудзях не толькі малако, але і сэрца маці, вы мне ўсё скажаце! Алес! — крыкнуў ён. — Умова такая: вы мне — чыстасардэчнае прызнанне, а я вам... дазволю накарміць кляйн кінд! Ваша куга-куга ўжо тут. Ён націснуў кнопку. На парозе з'явіўся эсэсавец.

— Адвядзіце арыштаваную. — І да мяне. — Там ты падумаеш... — (перайшоў на «ты»).

ВЫКЛЮЧНАЯ з'ява мастацтва, невычэрпныя глыбіні... І колькі б разоў ні звярталіся выканаўцы і тэатральныя інтэрпрэтатары да гэтай оперы, дарэшткі зведца багачце «Барыса» наўрад ці каму ўдасца. У оперы назіраюцца ўжо вялікі багаж трактовак, яна багатая на сцэнічную гісторыю. І новую сустрэчу з ёю чакаеш з хваляваннем і спадзяваннем на новыя адкрыцці.

Умоўна пастаноўкі «Барыса» можна падзяліць на дзве групы. Адна — гэта трактоўка, дзе на першым плане — хворое сумленне цара Барыса. Звычайна такое разуменне твора дыктуе і пэўны фінал оперы — карціна ў баярскай думе, смерць Барыса. Другая трактоўка, якая найбольш адпавядае задуме кампазітара («Я разумю народ как великую личность, одушевленную идею, — это моя задача. Я попытался разрешить ее в опере», — пісаў сам Мусаргскі), — гэта лёс людзей на Русі, лёс народа. А тут натуральным і апраўданым фіналам з'яўляецца сцэна «Пад Кромамі» з яе магутным па сіле мастацкага ўзрушвання паказам народнага гнева. Дарэчы, такая драматургія партытуры выразная ў другой аўтарскай рэдакцыі і ў рэдакцыях Лама і Шастаковіча.

Сёлет, у 1974 годзе, пачаўся другі век сцэнічнага жыцця «Барыса», прэм'ера янога адбылася ў мінулым стагоддзі ў Марыінскім тэатры. Многія гады перавагу брала першая трактоўка, бо ва ўмовах царскай Расіі завяршаць спектакль манументальнай сцэнай узбунтаванай народнай стыхіі было непаладана і рызыкаўна. Тым і тлумачыцца непаспяхоўнасць і супярэчлівасць ацэнак першай пастаноўкі «Барыса». Гіпнатычны ўплыў мела таксама і выканаўчая канцэпцыя геніяльнага Шаліпіна, які іграў ролю таго, што «пад заслонам» паназваў менавіта смерць цара Барыса. Рашуча і пераканаўча сцвярджала слухнасць другой трактоўкі (са сцэнай «Пад Кромамі» ў фінале) пастаноўка ў Вялікім тэатры СССР дырыжора М. Галаванова, рэжысёра Л. Баратава і мастака Ф. Федароўскага, якія яскрава ўвасобілі вобраз самога народа. Што датычыць шаліпінскага расійскага трагедыя ўладара, які злучыўся з захайну трон і пакутуе ад таго, што сумленне усё

больш і больш мучыць яго, дык гэта засталася ў названай пастаноўцы. Але ў дадатак да больш дыферэнцыраванай пастаноўкі харавой масы атрымалі больш важную драматургічную характарыстыку прадстаўнікі розных груп народа, пачынаючы ад Пімена, Барлаама і Місіаіла да Юродзівага і Міцюхі. Першы з іх ужо не толькі бясстрасны летанісец, манахі-вандроўнікі сталі антыўнымі змагарамі супраць ваявод цара Барыса пад Кромамі і агентаў Лжэдзімітрыя, Юродзівы сімвалізуе гора і пакуты ўсяго народа, а Міцюха не абмяжоўваецца ролю бланлага карыфея хору, а выглядае вартым увагі індывідуальным персанажам...

Але творчыя пошукі сцэнічнага ўвасаблення оперы Мусаргскага не былі спынены. Асабліва моцны штуршок для далейшай распрацоўкі творчай праблематыкі «Барыса» дала рэдакцыя партытуры, выкананая Шастаковічам, які абпіраўся на рэдакцыю Лама і зрабіў выдатную інтанацыйную «рэгтуш» нотнага тэксту кампазітара, каб музычныя вобразы набылі больш яркае сансавае гучанне, перададзенае сродкамі сучаснага сімфанічнага аркестра з яго ўзбагачанай тэмбравай палітрай. Распаўсюджванне гэтай рэдакцыі ў оперных тэатрах — істотны этап сцэнічнай біяграфіі «Барыса Гадунова».

Менавіта ў сцэнічнай, а не толькі ў музычна-выканаўчай «Рэгтуш», аб якой было сказана вышэй, зроблена Шастаковічам так, што новыя тэмбравы гучанні ў аркестравай тканіне ствараюць іншы эмацыянальны стан спевакоў, даюць магутны імпульс творчай фантазіі пастаноўшчыкаў.

Гэта адчулі і слухачы оперы на спектаклі ў Мінску, дзе над увасабленнем твора працавалі дырыжор Я. Вашчак, рэжысёр С. Штэйні і мастак Я. Чамадураў. Маркуючы на першых паказах, спектакль стане прыкметнай старонкай у гісторыі «Барыса» не толькі для беларускай, але і для ўсесаюзнай сцэны.

Аўтары спектакля цалкам давяраюць Шастаковічу, удумліва паставіўшыся да таго новага, што было нададзена выдатным савецкім кампазітарам напісанаму геніяльным лапярэднікам-класікам. Беларускі тэатр на чале з мастацтвазнаўчай групай імкнуўся знайсці выканаўча-сцэнічны эквівалент гэтага новага. Дырыжор Я. Вашчак ацэнтуюе фарбы, унесеныя

Шастаковічам у партытуру, і гэта робіць моцны эффект ужо ва ўступе і першай карціне пралого. Надзвычай яркае ўражанне застаецца ад гучання аркестра ў сцэне «Каранацыі». Неўтаймаваную ўрачыстасць асяляюць бліскучыя тэмбравыя фарбы дырыжор не прыглушае і не стрымлівае; наадварот, ён падкрэслівае многія арыгі-

нальныя аркестравыя эфекты. Славуцкая імітацыя царкоўнага перазвону (значна ўзбагачаная Шастаковічам) аднаўляецца дырыжорам з выкарыстаннем дынамічных нюансаў самых высокіх ступеняў. Пры гэтым чуеш усе сольныя і харавыя вакальныя партыі. Выразна акрэслена і агульная лінія ўздыму магутнага гучання музыкі.

ГРАНІ ДЫЯМЕНТУ

«**БАРЫС ГАДУНОВ**» М. МУСАРГСКАГА НА СЦЭНЕ АКАДЭМІЧНАГА ВЯЛІКАГА ТЭАТРА ОПЕРЫ І БАЛЕТА БССР.

Наогул Я. Вашчак умее слухаць спевака і будаваць музычную фразу для яго і разам з ім. У апошнія гады ў творчасці гэтага дырыжора адчуваецца імкненне да сімфанічнай канцэпцыйнасці цэлага. Адно ўзбагачае другое і наадварот. Спевакам лёгка спяваць з такім мастаком за пультам; дакладней кажучы — цікава. Музыкальная дэкламацыя Мусаргскага інтанацыйна дырыжорам выразна, з густам. Напрыклад, дакладна і маляўніча пранесена істотная для оперы лейтэма Пімена-летанісеца. Або — колькі хараства ў драматычным гучанні тэмы лаланезу ў сцэне «Ля фантана!» Узрушаюць слухача і поўныя пакутлівага болу воклічы хору каля сабора Васілія Блажэннага... І так дырыжор вядзе спектакль да заключнай сцэны «Пад Кромамі», дзе (пры пэўных купюрах) перададзена велічная архітэктоніка цэлага, не сказіўшы музыка-драматургічнай функцыі геніяльнага хору «Расходзілася, разгулялася...»

«Пры пэўных купюрах...» Праблема скарачэння аўтарскага арыгінала мае востры характар і на опернай, і на драматычнай сцэнах. З «Ба-

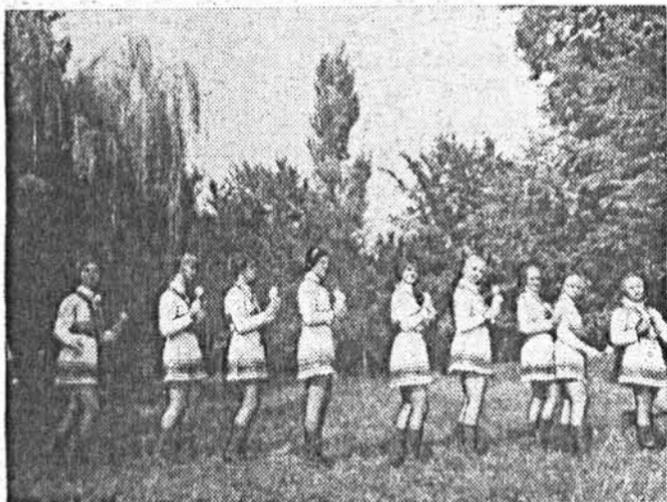
рысам Гадуновым» — асабліва. Амаль чатырохгадзінны хранаметраж «чыстага» гучання вельмі ўскладняе працу рэжысёра-пастаноўчанага калектыву. Варта прыгадаць тут словы акадэміка Б. Асаф'ева: «...нельга абмяжоўвацца фармальнымі адносінамі да справы і браць апошнюю рэдакцыю як асноўную, ухваленую аўтарам,

шэняў оперы існуе ў тэатры...
На маю думку, Я. Вашчак і С. Штэйні удала рабілі такі адбор. Перш-наперш яны імкнуліся... не спарачаць кампазітарскі тэкст. Гэта не парадокс. Рэжысёр зрабіў спробы дынамізаваць спектакль тым, што максімальна спарачыў антракты. І музыка Мусаргскага ў такой трохактавай кампазіцыі гучыць пранічна без перапынку! Зразумела, тут



У партыях Самазванца і Шыннарні артыст А. Дзедзік і заспіваная артыстка БССР Р. Асіпенна. Фота Ул. КРУКА.

НА БЛАКІТНЫМ ЭКРАНЕ



«ОЙ, РЭЧАНЬКА, РЭЧАНЬКА...»

...Спакойна і велічна нясе свае воды прыгужун Сож. Бароздзіць яго хвалі беласнежны агітцэплаход «Ул. Маякоўскі». За бортам — знаёмыя пейзажы. На кожнай прыстані самадзейныя артысты «даюць» канцэрты, сустракаюцца з рабочымі, налгаснікамі, маранамі рачнога флоту.
Гэтыя і многія іншыя кадры з новай каляровай стужкі беларускага тэлебачання «Ой, рэчанька, рэчанька...» былі паназваны нядаўна на блакітным экране.
Героі фільма — удзельнікі лепшых калектываў мастацкай самадзейнасці рэспублікі.
Аўтары стужкі: сцэнарыст В. Карамзаў, рэжысёр В. Унунаў, апэратары Ю. Санжарэўскі і Л. Белабоцін.
На здымку — кадр з тэлевізійнага фільма «Ой, рэчанька, рэчанька...»
Тэкст В. НАВІЦКАГА.

РАЗМОВА АБ ТВОРЧАСЦІ

Выхаваўчую сілу тэатральнага мастацтва, яго ролю ў фарміраванні ў савецкіх людзей марксісцка-ленінскага светапогляду, глыбокай ідэйнай перакананасці, неспрымимасці да ўсякіх адступленняў ад норм савецкай маралі цяжка пераацэніць. Вось чаму партыя прад'яўляе высокія патрабаванні да актэраў, рэжысёраў, балетмайстраў, мастакоў, — усіх, ад каго залежыць сцэнічнае увасабленне твора.

Аб тым, як тэатры рэспублікі выконваюць гэтыя патрабаванні, іх творчыя знаходкі і праліка, аб расшырэнні форм сустрэч з глядачом, аб фарміраванні рэпертуару, выхаванні актэрскай моладзі і іншых пытаннях ішла грунтоўная размова на VI пленуме Беларускага тэатральнага аб'яднання, які адбыўся ў Мінску 23 снежня. Яго адкрыла старшыня прэзідыума БТА, народная артыстка

СССР, лаўрэат дзяржаўнай прэміі СССР Л. П. Александроўская. З дакладам аб мерах па выкананні Беларускага тэатральнага аб'яднання патрабаванняў, якія вынікаюць з Пастановы ЦК КПСС аб рабоце па падбору і выхаванню ідэалагічных кадраў у партыйнай арганізацыі Беларусі і рашэнняў XIII пленума ЦК КПБ, выступіў намеснік старшыні праўлення тэатральнага аб'яднання Р. Г. Мачулін.

Удзельнікі пленума абмеркавалі канкрэтную праграму дзейнасці калектываў па выкананню задач, пастаўленых снежаньскім Пленумам ЦК КПСС і другой сесіяй Вярхоўнага Савета СССР. Сялетні тэатральны сезон, адзначалі яны, прыходзіць пад знакам 30-годдзя перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. І гэта да многага абавязвае.
Тэатр оперы і балета, як за-

явіў на пленуме яго дырэктар М. П. Шаўчук, будзе працаваць над новай рэдакцыяй оперы Я. К. Цікоцкага «Алеся» і сцэнічным увасабленнем апавесці Б. Васільева «У спісах не лічыцца» — аб гераічнай абароне Брэсцкай крэпасці. Музыку напісаў асабліва дзесяць мастацтваў БССР Я. А. Глебаў.

Вялікія творчыя планы распрацаваны і іншымі калектывамі. Аб іх гаварылі дырэктар тэатра імя Янкі Купалы І. Ф. Міхалюта, галоўны рэжысёр тэатраў імя Якуба Коласа — С. С. Казіміроўскі, імя Ленінскага камсамола Беларусі — Г. А. Волкаў, старшыня праўлення Гродзенскага аддзялення БТА А. А. Цароў. У абмеркаванні даклада прынялі ўдзел таксама член-карэспандэнт Акадэміі навук БССР, кіраўнік секцыі крытыкаў БТА У. І. Няфед, намеснік міністра культуры БССР С. А. Пятровіч і іншыя.

У рабоце пленума прыняў удзел загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марцалеў.
БЕЛТА.

СПАБОРНІЧАЮЦЬ

КІНААМАТАРЫ

У Палацы культуры Светлагорскага завода штучнага валяна адбыўся агляд-конкурс аматарскіх фільмаў. У ім удзельнічалі творчыя групы, студыі і асобныя кінааматары Гомеля, Рэчыцы і Светлагорска. На конкурс было прадстаў-

лена 14 стужак. Журы, у склад якога ўваходзілі вядомыя кінематаграфісты рэспублікі, вызначыла лепшыя работы для ўдзелу ў заключным абласным аглядзе-конкурсе аматарскіх кінафільмаў.

НАТХНЁНАЯ

Заслужанай артыстцы БССР Алена ЛАГОЎСКАЯ — 70 гадоў

Калі б я прытрымліваўся пазыцыйных параўнанняў і хацеў бы сказаць пра гэту актрысу штосьці прыгожае, то, мабыць, пачаў бы з параўнанням спектакля з мастацкім палатном. Вышываным або вытканым. І цэласным. То святочным, то падірэслена службовым, то нейтральным. І кожная нітка ў такім палатне мае сваё значэнне, калі яна ўпляцаецца ў яго малюнак. Хай сабе і сціпла, нават для вока нагосці з глядачоў амаль неприметная, але без яе — шчыра нажу! — не бывае сапраўднага твора. Нітка...

Прыгадваецца першае спатканне з Янкам Купалам у якасці драматурга пасля рэвалюцыі. Гэта спектакль «Вечар беларускіх вадзвілляў» на сцэне Другога БДТ (цяпер Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Януба Коласа). Я — дэбютант у рэжысуры, і мы шмат гаворым з народным нашым песняром — аб жыцці, аб мастацтве, аб характарах мужчын і жанчын, і мэта наша адна-адзіная: каб атрымаўся спектакль не архіўны, а сучасны. І ралтам на рэпетыцыі Іван Дамінікавіч кажа мне: «Дык вось на вам і сучаснасць у мінулым або мінулае ў сучасным — ваша Альбета!» Гэта Алена Іванаўна Лагоўская так іграла ролю Альбеты ў «Паўлінцы», што нейкі дзівосны спляў жыццёвай верагоднасці і зусім новых прыёмаў сцэнічнага адлюстравання жыцця зазлэў перад намі ў святле рампы, нібы адрыццё, зробленае зусім не традыцыйным артыстам.

А яна такая і ёсць — традыцыйная і па-сучаснаму смелая. У летанісе гісторыі коласальнай трупы ёсць спектаклі, дзе зробленае А. Лагоўскай можа быць напісана залатымі літарамі. «Раснідае гняздо» і «Над Бярозай-раной», «Ягор Булычоў» і «Рэзізор», «Плюць жаваранкі» і «Навалніца будзе»... Ансамблевыя пастаноўкі, сусор'е артыстаў выдатных і на псіхалагічную праўду паходзіць, і на вострую знешнюю характарнасць. І сярод іх — яна, Алена Лагоўская. Чулая да малюнічага слова, да тонкага нюансу ў пачуццях, да знешняй (у грыве і пластыцы) вобразнасці. Чаму мы адчуваем і адчуваем у ёй сапраўднага мастака? Мабыць, мала будзе



сказаць — талент! У яе выдатная школа — мхатаўская. Усе мы вучыліся ў майстроў, што выносілі прысуд пачатноўцам па нормах і законах, выпрацаваных самімі Станіслаўсімі!

Здаралася, я, выконваючы галоўную ролю ў адназначным спектаклі, недзе ў «натоўпе» сустрэнаў яе вочы. Яна любіць і ўмее іграць у масавых сцэнах. І вось яны, яе вочы, заўсёды бывалі напоўненыя думкай, эмацыянальным хваляваннем, шуканнем праўды. Жаночыя. Нават — матчыны. Таму — трывожныя, часам панутлівыя, часам радасныя. Але заўжды праўдзівыя. Перад якімі нельга хлусяць або быць фальшывым. Гэта абавязвае і партнёра іграць на сцэне пэўным чынам, без штучных «прыстасаванняў», шчыра.

Таму я маю права сказаць ёй — дзякуй! Дзякуй ад глядачоў, якія маюць асалоду, налі бацаць яе ў ролях па-народнаму жывых і праўдзівых у жонным жэсце або слове жанчын. Дзякуй ад рэжысёраў, якія заўсёды ўплэўна даручаюць ёй ролі, ведаючы, што яна створыць мастацкі — завершаны! — вобраз. Дзякуй ад нас, анцёраў, якія не «ігралі» разам з ёй у спектаклях, а жылі праўдай таго жыцця, што адлюстравалі Янка Купала і Януб Колас. Мікалай Гоголь і Мансім Горкі, Кандрат Крапіва і Кузьма Чорны. Натхнёная — вось якая антрыса Алена Лагоўская.

Павел МАЛЧАНАУ,
народны артыст СССР.

27 жн 74

насьце яго не згубіцца і пры такім ашчадным выкарыстанні дэкламацыі.

Зусім далёкі ад традыцыйных трактовак вобраз Самазванца ў выкананні артыста А. Дзедзіка. Ні абаяльнасці, ні арыстакратызму, ні знешняй эфектнасці. Звычайны, грубы, злосны хлопец. Дарэчы, і пушкінская партрэтная характарыстыка (на ілбе — барадаўка, на шчаце — другая) у мінскага артыста набыла нават якасць своеасаблівай эмацыянальнай прывасці персанажа. Марыну Мішак ён не любіць, Пімену — зайздросціць. Гэта Грышка Атрэп'еў, які радуецца, што нарэшце вырваўся з келлі за сцэны манастыра і вяртацца туды не мае намеру... У такой інтэрпрэтацыі А. Дзедзік больш ярка і пераканаўча паводзіць сябе ў вобразе ў першых карцінах спектакля. Калі ж яго Самазванец тралляе да польскай шляхты, штосьці ў персанажы губляецца. Пачынаеш заўважаць прасталінейнасць вобраза, што зусім не ўласціва таму характару, які стварылі Пушкін і Мусаргскі.

Зразумела, цяпер наўрад ці прыдатная тая рафінаваная «раскоша», якую так падкрэсліваў у Самазванцы, напрыклад, вядомы Г. Нэле, але Грышка Атрэп'еў быў выдатным акцёрам і па-майстарску мог выгладзіць тым, каго хацелі ў ім бачыць той жа кароль Сігімунд і польская шляхта. На мізэрную па духу фігуру яны б стаўку не рабілі! На жаль, паверыць у тое, што Самазванец А. Дзедзіка хоць на кроплю царэвіч, немагчыма ні нам, глядачам, ні яго партнёрам на сцэне.

Мабыць, некаторыя рэдактарскія нарэжтвы ў гэтым вобразе пайшлі б на карысць агульнаму гучанню спектакля. У А. Дзедзіка добрыя вачальныя і сцэнічныя дэзе-ныя. Яго голас звонкі, лёгкі плыўе праз аркестр у залу, захватляе драматычнай насычанасцю. І міжволі думаеш: пры цяперашнім дэфіцыце драматычных тэатраў ці не стане А. Дзедзік эксплуатаваць магутнасць свайго голасу і тым самым спыніцца на дасягнутым? Такія пагроза ёсць. Ды і прыклады падобных мы ведаем.

Інакенцій ПАПОЎ.

Агульнае ўражанне такое, што пакідаеш спектакль з адчуваннем яго высокай вачальнай культуры. Парадавалі слухачоў у гэтым сэнсе і В. Гур'еў (князь Васілій Шуйскі), і М. Дружына (летанісец Пімен). Шкадуеш, што адзін з вядучых салістаў беларускай оперы В. Чарнабаеў у вобразе Варлаама пакуль што выглядае менш яркім, чым ён мог бы быць: няма ў яго героя стыхійнага абуджэння сіл, таму і страціла штосьці важнае сцэна «Пад Кромамі». Варлаам губляецца ў ёй. Затое яго палечнік Місаль (арт. В. Бруй) атрымаўся па-рэльефнаму акрэсленым.

Варта было б зрабіць больш малюнічым Юродзівага і артысту В. Глушакову. Праўда, рэжысура і дырыжор пастараліся, каб гэты персанаж не збочыў з галоўнага драматургічнага напрамку твора, але і мізансцэны (асабліва выразная — на авансцэне, заключная для Юродзівага), і дырыжорская чужасць павінны падтрымліваць анцёрскім выкананнем.

Добрыя словы трэба адрасаваць хору (галоўны хормайстар А. Кагадзееў), які выконвае самыя строгія патрабаванні пастаноўшчыкаў і выглядае масай індывідуалізаваных персанажаў. Калектыўны вобраз народа пры такім разуменні «хору» набыла гарманічна і цэласны характар. І адначасова — інтанацыйна дакладнасць, малюнічасць эмацыянальнага гучання, паучыць ансамбля!

Дэкарацыі Я. Чамадурава — сучасныя па законах сцэнаграфіі, яны ствараюць неадназначную атмасферу падзей, падказваюць нам, як трэба успрымаць іх. Спалучэнне традыцыйных аб'ёмных дэкарацыяў і адрыта ўмоўных — тансама ўдача мастака. Некаторыя знаходкі Я. Чамадурава, мабыць, застаюцца надойга ў памяці тых, хто знаёміцца з гэтым спектаклем, ведаючы і многія папярэднія работы таго ж эксперыментальнага характару.

З ГАДАМІ не гасне палымая гарачыня паучыццё, думак і ідэй, што натхнялі влікага Мусаргскага. «Барыс» хвалюе новыя і новыя якасці. Яго цяперашняе жыццё на беларускай сцэне пацвярджае гэта надзвычай пераканаўча.

тансама прымаеш у гэтай трактоўцы, бо тут падірэслена поўная адзінота бацькі і сына, трагедыянае напружанне дзеі.

Кушоры ў так званых «польскіх карцінах» зроблены ў адпаведнасці з некалькі незвычайнай трактоўкай вобраза Самазванца, што патрабуе асобнай размовы. Самыя спрэчныя купюры — гэта ў сцэне «Пад Кромамі». Хаця дырыжор Я. Вашчак, як было сказана вышэй, пераканаўча пабудоваў музычную драматургію фіналу, усё ж аб некаторых скарачэннях думаеш са скрухай. Вельмі ж харошая музыка засталася «па-за межамі» спектакля! Разумень, што рэжысёру не верагодна цяжка даць эпізод з баарынам Хрушчовым (у асноўным скарачэнне датычыць яго), але ж музыка і тут геніяльная, і варта было б пашукаць якасці рашэння, чым «рэзаць» жывую тканіну партытуры!

Каб ставіць «Барыса», трэба мець першакласных выканаўцаў, асабліва галоўнай партыі. Гэта — ансіёма. Калі я прачытаў прозвішча зусім маладога спевака М. Зданевіча, насцярожыўся: ці справіцца ён з адной з самых складаных партыяў сучаснага опернага рэпертуару? Добра, што трылогі былі дарэжныя. Магчыма, фізічныя нагрукі, якія ўскладае на выканаўцу партыі Барыса, яшчэ цяжкія для саліста, але не сказаць пра яго бласпэрычны поспех нельга.

Барыс М. Зданевіч не так «цар», як чалавек, што пакутліва шукае выйсця, і бацька, які вельмі любіць сваіх дзяцей. Вядома, адчуваеш у ім і «самодержца», але звыклія судзісны розных аспектаў характару не зусім звыклія на мінскай сцэне. І усё ж яму верыш. Высветляецца, што і такі Барыс — вобраз пушкінскі, вобраз Мусаргскага!

Трэба ўлічыць, што ў глядзю спектакля, налі М. Зданевіч спяваў «Барыса» перад публікай толькі ў другі раз. Ён яшчэ не дае «устойлівага» ва ўсім вобразе. Відэа, артысту трэба акцэнтаваць у характарах і рысы цара-ўладара. І яшчэ адна заўвага: навошта захалляцца праэмічна дэкламацыяй? Яна робіць эфект тады, калі да яе вяртацца адзін, два, тры разы — не больш! Дарэчы, голас М. Зданевіча мае такія тэмбральныя фарбы, што выраз-

ЛІТВА — БЕЛАРУСЬ

ВАБЯЦЬ АГНІ ОПЕРНАГА...

Над старажытным і заўсёды маладым Вільнюсам зімовы вечар запальвае зоркі. І на буйных плошчах, і ў вузкіх вулачках — агні, агні, агні. Гарэжан і гасціў літоўскай сталіцы запрашаюць канцэртныя залы, музеі, клубы, бібліятэкі. Арыгінальныя шыльды і ліхтары. Тым, хто жыве тут або часта прыязджае, усё здаецца знаёмым і звыклым. А вось дзівосна празрысты, са шкла, асвятлены знутры пераменлівымі агнямі прыгожых люстр, новы будынак Дзяржаўнага тэатра оперы і балета Літоўскай ССР кожны вечар прыцягвае да сябе ўвагу не толькі людзей з білетамі на спектакль. Гмах велічны, архітэктурна самабытны, прыгожы, ён размясціўся ў раёне вуліцы імя Леніна, Гіры і Венулою ў самым ценіры Вільнюса. Тут абдыліся прэм'еры спектакляў па творах літоўскіх кампазітараў, рускіх і заходнееўрапейскіх класікаў.

Вялікую залу пасля прагулка па ўтульных фаясках запаўняюць 1200 чалавек. Партэр і два балконы, Акустыка чудабоўная. Адусюль добра бачыш сцэну.

Сёння ідзе опера «Аве, віта!» Вітаўса Кловы. Адкрываецца чырвоная заслона і суровы го-

лас абяцнае — «Будзьце вартыя зоркі!» Падзеі спектакля пераносіць нас у Петраград 1917 года. Пафэс яго славіць рэвалюцыйную навіну жыцця. Выдатны склад выканаўцаў. Сярод іх — Віргіліус Нарзіка, Нілэ Амбразайтэ, Эдуардас Канява, Вацлава Даунорас.

У антрактах мы зноў аглядаем будынак, крочым па паверхах. У афармленні выкарыстаны нацыянальны матывы. Строгі густ адбіраў толькі самае патрэбнае і мэтазгоднае, каб не загрузваць залу і пакой. Гірэчныя люстры — самі па сабе нібы творы прыкладнога мастацтва, часам нагадваюць сусор'і галактык, а часам знаёмы ўтульны абрыс.

Адзін з архітэктараў Нілэ Бачутэ гаворыць:

— Агульная плошча будынка — тры з паловай гектары. Збудаванне павінна было быць ёмістым і зручным для маштабных пастановак і камерных спектакляў, для рэпетыцыйнай працы і адпачынку акцёраў, а галоўнае — для глядачоў. Мы клапаціліся і аб тым, каб натуральна «ўпісаць» будынак у панараму старажытнага горада, без парушэння яго традыцыйных горадабудавнічых прынцыпаў.

Як нам удалося выканаць адказнае даручэнне, хай мяркіце глядач, ну, і госці нашага горада, зразумела...

Выдатны сучасны спявак народны артыст СССР В. Нарэйка працягвае гутарку:

— Я вельмі люблю Мінск, асабліва яго надзвычайную

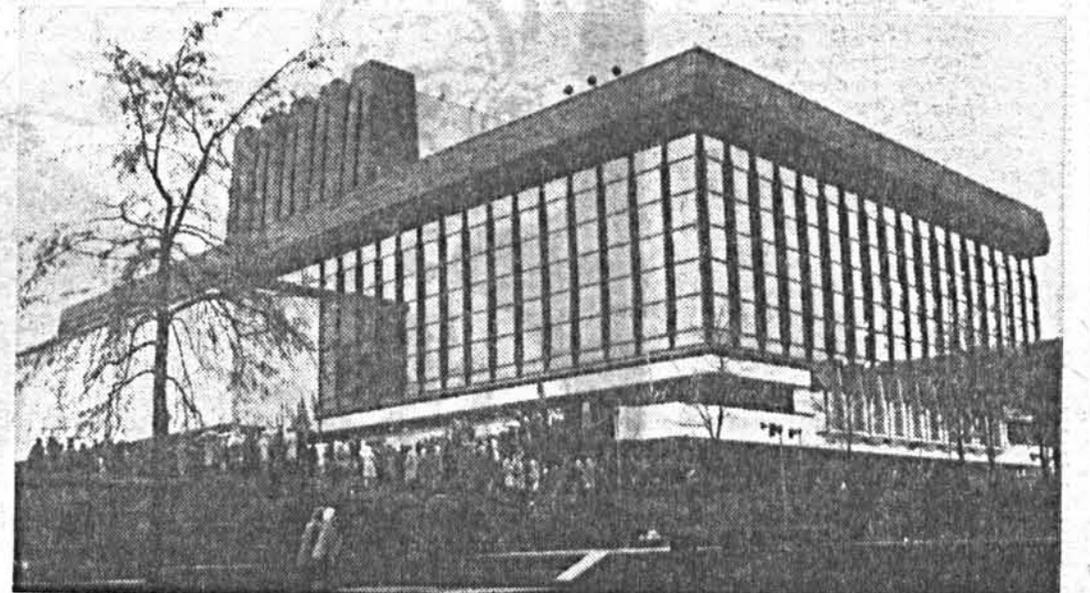
да музыкі публіку. Ахвотна спяваю на сцэне опернага тэатра беларускай сталіцы. Трэба спадзявацца, што садружнасць паміж артыстамі суседніх рэспублік будзе ўзмацняцца. Гэты будынак сам нібы запрашае да нас салістаў мінскай оперы (і балета, зразумела). Мы ведаем галасы Святланы Данілюк, Трыцы Шчыкуновы і іх калег, і спадзяемся, што на такой свабодзе яны таксама праявіць свае

выдатныя здольнасці, парадываючы і нашых слухачоў.

...Зіхаліць сныжыўкэ над хвалімі цёмнай ракі Нерыс. І ў кожнай з іх адбіваецца святло гэтага горада. Успыхваюць дыямантамі і агні адбіваецца святло гэтага горада. Успыхваюць дыямантамі і агні адбіваецца святло гэтага горада. Успыхваюць дыямантамі і агні адбіваецца святло гэтага горада.

Ул. ЯФРЭМАУ.

На здымку — будынак тэатра. Фота М. БАРАНАЎСКАСА.



ГЕРОІ ТВОРАЎ—ЛЮДЗІ ПРАЦЫ

Летам гэтага года група беларускіх жывапісцаў, графікаў, прыкладнікоў амаль два месяцы падарожнічала па рэспубліцы.

Маладыя мастакі А. Марачкін, М. Лазавы, В. Марка-

вец працавалі ў калгасе «Зара камунізму» і ў саўгасе «Сітцы» на Віцебшчыне. Ул. Гоманаў і В. Цюрын таксама пабывалі на Віцебшчыне, іншыя працавалі на Міншчыне і Гомельшчыне.

Некалькі тыдняў аматары мастацтва знаёмліліся з іх творамі, прывезенымі з паздак, ў залах Саюза мастакоў БССР.

Мастакі Ул. Гоманаў і В. Цюрын стварылі жывапісныя і графічныя партрэты былых камандзіраў партызанскіх атрадаў Віцебшчыны Я. Д. Юдзіна, А. Д. Клячына і А. Я. Кірычэні. Найбольш цікавы па кампазіцыі, па фарбах і завершанасці партрэт Юдзіна. Былы партызан паказаны ў поўны рост на лясной палянцы, дзе калісьці базіраваўся яго атрад. Партызанскі ваяк прыйшоў сюды, каб ушанаваць памяць тых, хто аддаў жыццё за наш сённяшні дзень.

На выстаўцы экспанаваліся і жывапісныя партрэты працаўнікоў сельскай гаспадаркі. Найбольш яркія з іх — творы заслужанага дзеяча мастацтваў БССР П. Крахалёва. Гэта партрэты даяркі калгаса «Расія» Чэрвеньскага раёна Р. Я. Гусяцкай, цялятніцы Н. А. Клімовіч, групавы партрэт калгасніц з калгаса «Вясёлка» Стаўбцоўскага раёна.

Асабліва ўдаўся аўтару партрэт цялятніцы Клімовіч. Прыгожа напісаны ўжо немалады, з вясёлай усмешкай, твар жанчыны, яе працавітыя рукі, вопратка. Тры розныя партрэты П. Крахалёва сведчаць аб вернасці мастака прынцыпам сваёй жывапіснай манеры.

Партрэты Героя Сацыялістычнай Працы П. Л. Бабака, старшыні калгаса А. Ф. Саланевіча, механізатара Ф. Біруліна, палявода І. А. Карыткі работы Ул. Гоманава напісаны ў сціплым карычневым каларыце.



А. МАРАЧКІН. Партрэт даяркі А. Трус.

Экспанаваліся на выстаўцы партрэт даяркі А. Трус мастака А. Марачкіна, выкананы ў сваёй адметнай жывапіснай манеры.

Графікі А. Рыбчынскі і Ю. Нежура падарожнічалі летам па Казахстану, а жывапісец Л. Дударэнка пабыў у Азербайджане. Яны стварылі шэраг акварэльных індустрыяльных пейзажаў, цікавых і па сюжэту, і па манеры выканання. Гледачы пазнаёмліліся з трыціхам Ю. Нежуры «Казахстанская магнітка», акварэлямі і замалёўкамі А. Рыбчынскага «Цеміртаў», «Казахстанская магнітка», «Караганда. Шахта», «Шахта імя 50-годдзя Кастрычніка», жывапіснай работай Л. Дударэнка «У гарах Азербайджана».

Жывапісец В. Варламаў працаваў у Мазыры і стварыў партрэты «Канструктар», «Рабочы Мазырскага нафтабуда» і іншыя.

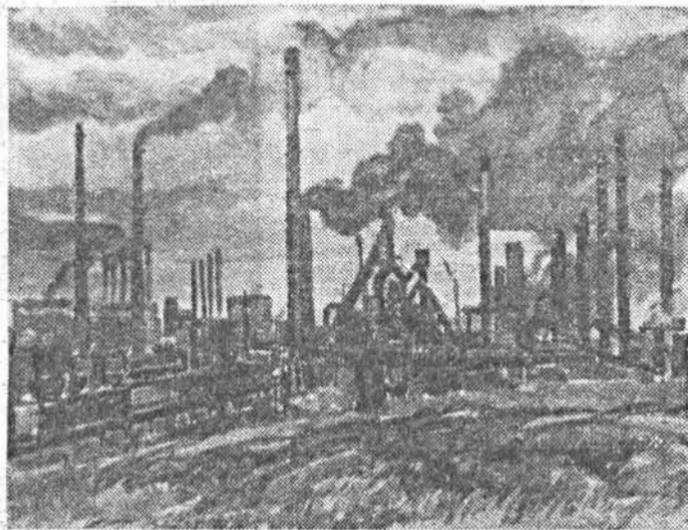
У творчую камандзіроўку на Поўнач ездзіў І. Капелян.

Ён прывёз адтуль серыю цікавых пейзажаў на тэму: «Поўнач. Кіеж».

На выстаўцы былі паказаны партрэты, пейзажы, кампазіцыі і графічныя замалёўкі заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Н. Воранава, мастакоў А. Заборава, І. Дзыхайлы, С. Геруса, М. Лазавога. Тут жа былі прадстаўлены дэкаратыўныя настольныя вазы, вазы для інтэр'ераў, іншыя арыгінальныя кампазіцыі з керамікі, вырабленыя мастакамі Т. Паракняком, Т. Гаўрылавай-Хмызнікавай, І. Курачыцім, І. Куртавым.

Гэтая выстаўка засведчыла, што нашы мастакі сур'езна ставяцца да тэмы сучаснасці, вывучаюць жыццё, імкнуча адлюстравалі ў сваіх творах працоўны подзвіг нашага народа.

Д. МАСЛАУ.



А. РЫБЧЫНСКІ. Цеміртаў. Казахская магнітка.



С. ГЕРУС. На будоўлі.

У СЕСАЮЗНАЯ выстаўка эстампа з'явілася яркай падзеяй у мастацкім жыцці Мінска. Значнасць яе не толькі ў дэманстрацыі высокіх дасягненняў савецкай графікі апошніх гадоў, але і ў магчымасці параўнаць, як выглядае наша беларуская графіка ў агульным рэчышчы айчынных эстампа.

Радасна адзначыць, што мастацтва беларускіх графікаў характарызуе высокі ўзровень майстэрства, разнастайнасць творчых манер, пошукі новых магчымасцей графічных тэхнік.

Беларускія мастакі імкнуча не толькі раскажаць гледачу пра жыццё, даць гатовы вынік назіранняў, але як мага глыбей, больш эмацыянальна ўвасобіць паўнату ўнутранага свету чалавека. Гэтым можна растлумачыць ўскладненасць вобразных рашэнняў, імкненне да паэтычнага і філасофскага абагульнення. У той жа час можна гаварыць пра больш пільную ўвагу графікаў да штодзённых асярэд, у якіх своеасабліва працягваюцца пафас жыцця.

Асабіста і агульнае, апаздальнасць і абагульненні ўспрымаюцца не ў супрацьлегласці, а ў адзістве, уваасабліваючы ўсё тое, што мы разумеем пад адным словам — сучаснасць.

У гэтым сэнсе яскравы прыклад — творчасць вядо-

ПАФАС СУЧАСНАСЦІ

мага беларускага графіка Г. Паплаўскага, якому журы выстаўкі прысудзіла I прэмію Саюза мастакоў ССРСР. Чалавек і Сусвет — галоўная тэма яго твораў. У дык-

ле «Камандоры» перад гледачом узнікае велічная прырода поўначы і мужныя людзі, што пераўтвараюць яе. Для лістоў гэтай серыі характэрна манументальнасць,

лаканізм у адборы дэталей, адчуванне эпічнай шырыні ва ўспрыманні свету.

У апошняй серыі «Высокае неба» талент Г. Паплаўскага раскрываецца новымі гранямі. Мастак будзе свае кампазіцыі на спалучэнні апавядальнага і сімволіка-алегарычнага пачаткаў. Магутны самалёт, з якога выгружаюць саджанцы, касманаўт з кветкамі — падарункамі іншым планетам. Усім гэтым мастак нібы кажа: «Свет вялікі і цудоўны, свет людзей, якія асвойваюць сусвет, якія здольны адчуваць прыгажосць кветак, радасць жыцця».

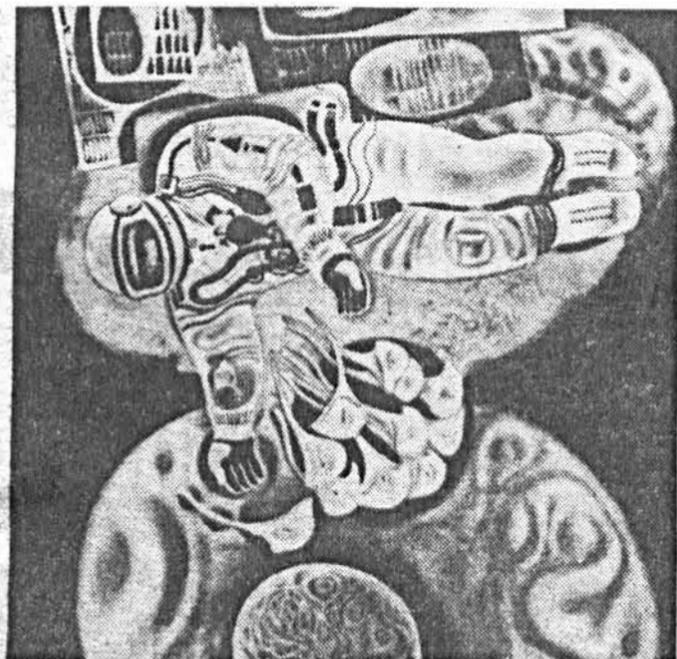
Своеасабліва імкнуча перадаць значнасць, паэзію і прыгажосць навакольнага свету мастак У. Пашчасцеў. Можна доўга глядзець на яго «Палескія пейзажы», адчуваючы, з якой любоўю, нічога не адкідаваючы, аўтар даносіць да нас усё тое, што бачыць вакол. У той жа час ён ужывае прыём панарамнага адлюстравання. Пры гэтым Пашчасцеў дамагаецца мастацкага абагульнення кампазіцыі ў вельмі цэласны свет. Мяккія па выкананню яго афорты поўныя лірызму, адчування гарачай прыхіль-

насці мастака да роднай зямлі.

Лірычнае ўспрыманне жыцця ўласціва і графіку М. Рыжыкаву. Тонкае супастаўленне чалавека і прыроды ў аўталітаграфіі «Квітнеючае Палессе» надае твору цяпло і жыццесцвярджалы настрой.

Прырода эстампа — станковай графікі — тоіць у сабе вялікія магчымасці. Кожная графічная тэхніка адметная ўласнымі якасцямі, якія своеасабліва выкарыстоўваюцца беларускімі майстрамі. У каларытных аўталітаграфіях А. Паслядовіч можна ўбачыць, як мастачка тонка выкарыстоўвае халодную шурпатасць каменя, дамагаецца багатых танальных суадносін пры скупым выкарыстоўванні фарбаў. У «Ткачыхах», «Беларускай песні» прыцягвае мяккая пластыка, паэтызацыя, якая ідзе ад роднага мастацтва.

У народным мастацтве чэрпае натхненне для сваёй творчасці А. Лось. Яе творы вылучаюцца дэкаратыўнасцю і фантазіяй. Мастачка часцей за ўсё выкарыстоўвае лакальныя фарбы, стварае сакавітыя, насычаныя мяккім рытмам кампазіцыі. Ілюстрацыі да беларускай народнай казкі «Сабака і воўк» — своеасаблівы зварот да народнага лубка, а не стылізацыя. Аўтар стварае дэкаратыўную выразнасць кампазі-



Г. ПАПЛАЎСКІ. Кветкі планетам.

ВЯРНУЎШЫСЯ З ЭКСПЕДЫЦЫ

З цікавымі знаходкамі пасля амаль месячнай работы на тэрыторыі Беларусі ў Ленінград вярнулася навуковая экспедыцыя Дзяржаўнага музея этнаграфіі народаў СССР. Карэспандэнт БЕЛТА А. Пятроў на прасіў кіраўніка экспедыцыі, навуковага супрацоўніка далёкага аддзела музея Л. А. МЫШАСТУЮ расказаць аб мэтах і выніках паездкі.

— У музеі этнаграфіі Беларусі прадстаўлена багатая экспазіцыя, — гаворыць Лідзія

Андрэяна. — Аднак і на сённяшні дзень старадаўнія рэчы, прадметы рамёслаў і ўзоры ткацтва сёл і вёсак рэспублікі, якія перыядычна папаўняюць фонды музея, маюць для навукі вялікую цікавасць. Задачай экспедыцыі быў збор экспанатаў для параўнальнага паказу развіцця народа ў гістарычным аспекце, сацыяльных пераўтварэнняў, што адбываюцца ў сучаснай вёсцы, народных беларускіх свят.

Для абследавання быў вы-

бран Буда-Кашалёўскі раён Гомельскай вобласці. Ленінградцы пабывалі на свяце ўраджая, дзе сабралі маляўніча аформленыя запрашалыныя білеты, сцэнарый. Вучоныя апісалі ўвесь рытуал, у які ўваходзілі сучасныя народныя танцы, песні аб калгасным жыцці, уручэнні вянкоў з каласоў, хлеба нага каравая і павязванне чырвоных стужак.

Удала прайшла экспедыцыя і на зборы рэчавых ілюстрацый. На ўкраіне вёскі Вароніна Жыткавіцкага раёна, напрыклад, была выяўлена старая пасека з 12 калодзімі пчол. Адзін вулей стане экспанатам музея і ўдзельнікам выставак.

У гэтай жа вёсцы былі набыты інструменты і станкі па колаваму рамяству. Наведвальнікі музея ўбачылі кавальскія горныя з мяхамі, кавадлу, бандарныя вырабы, якімі карысталіся звыш двух стагоддзяў назад. Пры дапамозе мясцовых жыхароў экспедыцыя сабрала змястоўную калекцыю малюнкаў працэсаў працы сельскіх рамеснікаў.

У вёсцы Рудня-Альхойская Буда-Кашалёўскага раёна амаль у кожным доме ёсць самаробны ткацкі станок. З глыбіні вёскі цягнулі мудрагелістыя ўзоры альхойскіх майстрых, але і да гэтага часу вя-

лікі попыт на іх работу. У гэтых месцах экспедыцыя набыла ткацкі станок, набор усіх неабходных для ткацтва прадметаў: матавіла, трапало, сукайла і тры дамаканя пакрывалы-пасцілка.

Тут жа былі выяўлены вельмі цікавыя ўзоры сляжскіх хатніх рэчэй: старыя доўбаня кайшы, начоўкі, ступкі і прылады для рыбнай лоўлі.

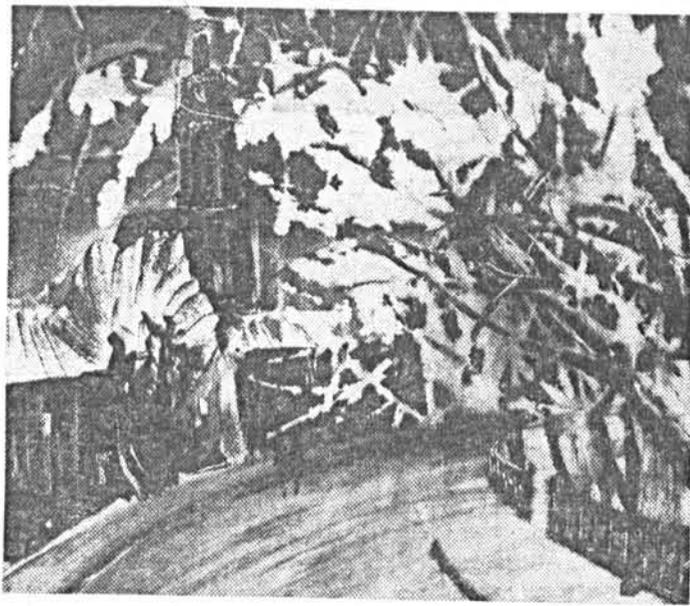
Цяпер усе сабраныя экспанаты знаходзяцца ў апрацоўцы, хутка некаторыя з іх папоўняць экспазіцыю Беларусі ў музеі этнаграфіі народаў СССР, а іншыя будуць падарожнікаў з выстаўкамі па Савецкаму Саюзу і за рубяжом.

ЗІМА ўзмахнула белым крылом і строга, выразныя сілуэты старога горада сталі мяккімі і летуценнымі. Мільёны дэлікатных карункавых упрыгожванняў зрабілі казачнымі вуліцы, дамы, прысады. Непрыкметна для чалавека стварае зіма адно са сваіх цудаў — бялюткі, махматы шэрас. І калі гэтая тонкая работа закончана і прырода на святанні выступае яе на ўсеагульны агляд, ашаламляе сваёй прыгажосцю, сваім гучаннем. У такіх марозных раніцы ў акружэнні шэрасу цяжка зразумець, што хаваюць цябе, чаму такі незвычайны і ўзнеслы настрой. І яшчэ: шкадуеш, што не мастак. Што не можаш перадаць усё гэта ў трапных і вобразных фарбах. Ды і як увасобіць на звычайным лісце гэтую белую сімфонію зімовай прыроды.

Цяпер я ведаю мастака, якому ўдалося ў сваім творы знайсці і трапныя фарбы, і дакладную кампазіцыю, і яркі вобраз, каб перадаць на невялікім лісце акварэлі ўсю неабдымную зімовую прыгажосць. Гэта Валянціна Напрэнка-Ляховіч, нядаўняя выпускніца мастацка-графічнага факультэта Віцебскага педагагічнага інстытута імя С. М. Кірава. Сёлета яна стала членам Саюза мастакоў СССР. Зараз працуе выкладчыцай у інстытуце, у якім нядаўна вучылася. Акварэльная работа «Шэрас» — адна з творчых удач маладой мастачкі. Акварэль дэманстравалася на трэцяй Усесаюзнай выстаўцы акварэлістаў у

у
МАЙСТЭРНЯХ
МАСТАКОЎ.

СЯМ'Я АКВАРЭЛІСТАЎ



В. Напрэнка-Ляховіч. Шэрас.

Маскве. І там карысталася поспехам. Другая работа Напрэнка-Ляховіч, прадстаўленая на выстаўцы, была прысвечана роднаму гораду. На гэтым акварэльным лісце — вузкая вулічка старога Віцебска. Здаецца, адчуваеш векавечнасць дамоў, якім удалося пера-

жыць некалькі войнаў. Старое дрэва ў двары, у якім выраслі некалькі пакаленняў віцязчан. Светлыя фарбы ў кантрасце з больш цёмнымі робяць гэты малюнак надзвычай цёплым, а ціхую вулічку ўтульнай і дарагой. Такім дарагім і ўтульным ўяўляецца Валянціна Напрэнка-Ляховіч увесь яе горад. Ды, наогул, і ўсё, аб чым яна расказвае ў сваіх акварэлях.

Нядаўна закончана акварэль «Невядомы салдат». Просты па кампазіцыі малюнак уражвае незвычайным святлом. Пунсовым колерам палымее звычайна зялёная крона дрэва, пунсавее кавалачак неба. І крыніца гэтага незвычайнага святла б'е аднекуль знізу. Гэта — невялікая чырвоная зорка на сціплым помніку невядомаму салдату. Акварэль напоўнена страсным грамадзянскім гучаннем.

— Я вельмі многа працавала, — шчыра прызнаецца Валянціна, — і да інстытута, калі займалася ў студыі, і ў час вучобы. Удзельнічала ў студэнцкіх выстаўках, прадстаўляла потым свае работы на абласных і рэспубліканскіх.

Абавязковай умовай для паспяховай творчасці мастака Валянціна лічыць творчыя паездкі. У яе ёсць цікавыя работы, прысвечаныя будаўнікам Наваполацка, нафтахімічнай індустрыі гэтага горада. Плёна працуе акварэліста і ў жанры партрэта.

Аматыры выяўленчага мастацтва Віцебска добра ведаюць і акварэліста Уладзіміра Напрэнку. Работы маладога мастака пабывалі ў выставачных залах Віцебска, Мінска, Масквы. Ён, як і яго жонка Валянціна, закончыў мастацка-графічны факультэт Віцебскага педінстытута, у адзін дзень муж і жонка былі прыняты ў Саюз мастакоў СССР.

Вельмі выразна ў творчасці

Уладзіміра акрэсліваецца тэма роднага горада.

— Будзе справядліва сказаць, што кожны мастак імкнецца ўславіць горад, у якім жыве, — зазначае акварэліст, — Віцебск мне падабаецца сваёй архітэктурай — старой і новай, своеасаблівым ландшафтам.

Мастак стварыў цэлую серыю акварэлей, прысвечаных Віцебску. Гэтыя работы экспанаваліся на абласных і рэспубліканскіх выстаўках. Уладзіміра можна назваць і мастаком-летатісцам роднага горада. У лепшых акварэльных лістах знайшло адлюстраванне багацце, разнастайнае жыццё горада, яго новабудулі.

Для творчасці маладога акварэліста характэрны пастаянны пошук, наватарства. Цікавая ў гэтых адносінах, напрыклад, работа «Вячэрні Віцебск». Мост цераз раку Віцьбу, кавалачак старога горада са слаўтай вежай ратушы. За старадаўнімі будынкамі ўзнікаюць светлыя гмахі новых дамоў — такі на першы погляд нескладаны сюжэт акварэлі. Але вечарам гэтыя мясіны змяняюць свой выгляд так, як рэгістр змяняе тэмбр гучання музычнага інструмента. Розныя крыніцы святла — начныя ліхтары, фары аўтамашын, невялікія акенцы старых і шырокія вокны новых дамоў, адлюстраванае святло ад паверхні Віцьбы ствараюць цікавую геаметрыю фарбаў, адценняў. Навокальная рэальнасць здаецца казачнай незвычайнасцю. Зразумела, што ўсё гэта неабходна было заўважыць, здолець адлюстраваць, вобразна перадаць на акварэльным лісце.

Мабыць, можна спрацацца аб форме падачы матэрыялу, але безумоўна, што мастаку ўдалося знайсці незвычайны вобраз і дакладна ўвасобіць



У. Напрэнка. Нацюрморт.



Мастакі Валянціна і Уладзімір Напрэнка.

сваё бачанне гэтых колераў, фарбаў, святла.

У майстэрні Уладзіміра Напрэнка шмат эскізаў, эцюдаў будучых работ. У іх пазнаюцца мясіны тысячагадовага горада над Дзвіной — старадаўняга і юнага.

З добрым густам напісаны пейзажы Прыдзвінскага краю. Гэтыя лірычныя работы праслаўляюць прыгажосць роднай прыроды ва ўсе поры года. Творчасць маладых мастакоў Напрэнкаў цесна спалучаецца з паўсядзённымі клопатамі.

— Выкладчыцкая работа ў інстытуце дапамагае пастаянна трымаць сябе ў «творчай форме», — заўважае Валянціна. — Выкладчык проста павінен быць у курсе усіх падзей мастацтва. І, наогул, званне настаўніка абавязвае быць найбольш патрабавальным да сябе, да сваіх ведаў, да сваёй творчасці.

Мастак віцебскіх мастацка-вытворчых майстэрняў Уладзімір Напрэнка стварыў нягала цікавых работ, якія ўпрыгожвалі горад, яго ўстановы і прадпрыемствы.

І яшчэ адна дэталі: маладыя віцебскія акварэлісты ўважліва цікавіцца творчымі здбыткамі сваіх калегаў з іншых гарадоў рэспублікі і краіны, імкнуцца пабываць на іх выстаўках.

А. ЦЁМНІН.

цы, дапамагае высвятленню невычэрпных магчымасцей, якія закладзены ў народным мастацтве.

Аб тым, як цікава выкарыстоўваюцца народныя матывы, сведчыць серыя аўталітаграфіяў Н. Паплаўскай «Героі беларускіх народных казак». Тонкая пластыка, музычнасць рытмаў ствараюць адчуванне радасці жыцця, паэтычнай пранікнёнасці.

Беларускіх мастакоў прыцягвае сучасная тэматыка. У гэтым плане трэба адзначыць серыю Ю. Тышкевіча «Мой горад», дзе дынамічныя рытмы кампазіцыі з заводскімі комінамі, гіганцкімі печамі, стужкамі дарог непаруўна звязаны з гаспадаром гэтага рытма — чалавекам-працаўніком, чалавекам-стваральнікам.

Перананаўчыя вобразы сучаснікаў стварае ў серыі «Камвольшчыцы» мастак А. Дэмарын.

У серыі «Інтернацыянал» мастак І. Капялян за кошт манументалізацыі вобразаў барацьбітоў рэвалюцыі, напружанай дынамікі, своеасаблівага паўтору руху герояў дамагаецца эмацыянальнага рашэння. Гравіоры гучаць сапраўдным гімнам барацьбе пралетарыята ўсіх краін.

Вялікую вядомасць атрымала серыя афортаў П. Дур-

чына «Брэсцкая крэпасць». Мастак вельмі дакладна адлюстроўвае руіны легендарнай крэпасці і ў той жа час імкнецца да абагульнення. Тое, што мы бачым — подых жудаснага часу вайны, але пад усхваляванай рукою мастака гэтыя руіны сталі вечным помнікам мужнасці саўвечных людзей, сапраўдным сімвалам гераізму.

Увагу глядача прыцягваюць лісты серыі «Партызаны» А. Кашкурэвіча. Напружаны лад чалавечых пацупцяў адчуваецца ў «Партызанскіх маці». Тры старыя жанчыны з тварамі, перасечанымі глыбокімі зморшчынкамі, увасабляюць і горыч вайны, і волю народных месціўцаў. Філасофскі падтэкст гучыць і ў другім лісце — «На шчасце, на гора». Мастак адлюстроўвае ўрачысты момант — благаслаўленне маладой сям'і. Вера ў будучыню, унутраная чысціня і жыццесцярджаць пафас набываюць у творы А. Кашкурэвіча яскравае і глыбокае ўвасабленне.

Для мастацтва беларускіх графікаў апошніх гадоў характэрна пашырэнне дыяпазону тэматыкі, настойлівы мастацкі пошук. Імкненне да яркага, вобразнага адлюстравання свету, аб чым дастаткова перананаўча засведчыла нядаўняя выстаўка.

А. ОЙСТРАХ,
мастацтвазнаўца.

ЛЬЮЦА ЧАРОЎНЫЯ ГУКІ



Тацияна Траўміна — навучэнка другога курса аддзялення струнных інструментаў.



Выкладчык В. А. Баннікаў праводзіць заняткі з піяністэкай Алай Генковай.



Навучэнцы аддзялення народных інструментаў першакурсніцы Вольга Якаўчук (злева) і Ала Федарук. Фота Ч. МЕЗІНА і В. ГЕРМАНА. (БЕЛТА).

Брэсцкаму музычнаму вучылішчу — 35 гадоў. За гэты час яно падрыхтавала больш як 1000 спецыялістаў. Выпускнікі яго працуюць зараз ва ўсіх трыццаці чатырох музычных школах вобласці і ў вучылішчы, якое выкавала іх. Многія з іх сталі музыкантамі-выканаўцамі. Заслужаны дзяля культуры БССР М. Салапаў, кампазітар Э. Ханок, артыст М. Зданевіч — выхаванцы Брэсцкага музычнага вучылішча.

Зараз на сямі аддзяленнях тут займаецца 530 чалавек. Нядаўна будучыя піяністы, баяністы, скрыпачы, дырыжоры атрымалі цудоўны падарунак — новы вучэбны корпус, які вырас у цэнтры Брэста.

СПРАВЫ

БІБЛІЯТЭЧНЫЯ

АКТЫЎНАСЦЬ ШЭФАУ

Даўняя дружба звязвае налегтыя работнікаў урадавай бібліятэкі імя М. Горкага з камандай дызельнага парахода «Беларусь» Казанскага рачнога порта. У адрас рачнікоў бібліятэка адправіла пасылку з кнігамі беларускіх пісьменнікаў і іх аўтаграфамі, а таксама фотальбомы, прысвечаныя народным пісьменнікам рэспублікі Янку Купалу і Янубу Коласу, фотаздымкі Герояў Саюза Савецкага Саюза з Беларусі, фільмы аб ардэнаўнёсцаў рэспублікі і горада-герояў Мінску, сувеніры.

Нядаўна бібліятэку наведала дэлегацыя з парахода «Беларусь» на чале з капітанам Ісмаілам Шамбазавым. Ён перадаў бібліятэцы сувеніры, расказаў аб поспехах каманды ў справе выканання гаспадарчых планаў: аб тым, якой вялікай папулярнасцю карыстаецца сярэд мараной музей, створаны ў гонар горада-героя — Мінска. (Дарэчы, у свой час па запрашэнню каманды парахода яго гасцем быў дырэктар бібліятэкі П. Архіпец, тады ж ён перадаў музею многія цікавыя матэрыялы).

Антыўным прапагандыстам дасягненню культуры і мастацтва рэспублікі з'яўляецца кніжар Казані, удзельнік вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў заслужаны работнік культуры РСФСР Барыс Паўлавіч Холмскі. Ён неаднаразова быў у Мінску, наведваў урадавую бібліятэку. Па яго ініцыятыве музей, прысвечаны Беларусі, створаны на параходзе імя М. Горкага, палітоўца А. Суворова і іншых.

У СТО АДРАСОЎ

Бадай, няма таго дня, каб у адрас бібліятэкі Беларускага тэхналагічнага інстытута імя С. М. Кірава пошта не даставляла кнігі, альбомы, газеты, рэфераты з блізкай па навуковаму характару інстытутаў і акадэміі сацыялістычных краін і капіталістычных дзяржаў.

Шмат атрымала бібліятэка навуковай літаратуры з Балгарскай сельгаспадарчай акадэміі імя Дзімітрава, навукова-даследчага інстытута лясной гаспадаркі Венгрыі, Польскага навукова-даследчага інстытута лесу, Чэшскай вышэйшай тэхнічнай школы а таксама з Канады, Фінляндыі, ЗША, Францыі, Японіі, іншых краін.

У сваю чаргу бібліятэка адправіла больш чым у сто адрасоў работы беларускіх вучоных лясной і сельскай гаспадаркі Беларусі. Напрыклад, «Механізацыя гаспадарства і транспарту лесу», «Лясавыя дзеянні і лясная гаспадарка Беларусі», «Механізацыя і тэхналогія драўніны», «Курс хіміі» і інш.

Л. ФРЫД.

Ёсць людзі, для якіх удзел у мастацкай самадзейнасці з'яўляецца быццам другой прафесіяй. Яны ўлюбеныя ў свой хор, аркестр, тэатр, аддаюць ім увесь свой вольны час. Займаючыся ў самадзейнасці, яны пашыраюць свой духоўны свет, узбагачаюць яго. Мастацтва займае ў іх жыцці вялікае месца. Бясконцы, цяжкі, але радасны шлях удасканалвання артыстычнага майстэрства.

Чалавечы характары і лёсы непаўторна індывідуальныя і цікавыя. І калі знаёмішся з творчым шляхам артысткі народнага тэатра Гомельскага палаца культуры чыгуначнікаў Соф'і Абрамаўны Каліноўскай, прыходзіць да вываду: яна заўсёды адчу-



С. А. Каліноўская ў ролі Куліны ў спектаклі па п'есе Дуніна-Марцінкевіча «Пінская шляхта».

вала вялікае імкненне да мастацтва, яе творчае жыццё — ярка прыклад росквіту народных талентаў.

Соф'ю Абрамаўну ведаюць артысты-аматары драматычных калектываў, шматлікія ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці, жыхары Гомеля. Нядаўна ёй споўнілася 70 гадоў. 52 з іх адданы самадзейнаму мастацтву. Усё жыццё таленавітай самадзейнай артысткі звязана з чыгуначным клубам, а потым Палацам культуры чыгуначнікаў імя Леніна. Сапраўды, тут прайшло амаль усё яе жыццё.

Першае выступленне на сцэне — роля хлапчука ў п'есе Калішэўскага «Нядзеля». Вось што расказвае заслужаны дзяля культуры БССР дырэктар Палаца куль-

РАДАСЦЬ ПЕРАЎВАСАБЛЕННЯ

туры чыгуначнікаў Міхаіл Мікалаевіч Сімкоўскі:

— Клуб аб'ядноўваў некалькі дзесяткаў удзельнікаў мастацкай самадзейнасці. Асабіста я тады займаўся ў студыі выяўленчага мастацтва. Працавала агітбрыгада, духавы аркестр, драматычны калектыву. Я добра памятаю Соф'ю Каліноўскую, яе першыя ролі ў спектаклях «Наталка-Палтаўка», «Цыганка Аза», «Тарас Бульба» і іншых. Дзе б яна ні працавала — ва ўпраўленні дарогі, у чыгуначным вучылішчы — яна ніколі не парывала сувязі з драматычным мастацтвам. Ужо ў маладыя гады праявіліся яе здольнасці актрысы, рэжысёра, арганізатара. Яна — удзельніца першай Дзекады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве, дзе паказвалі спектакль «Пагібель воіна» па п'есе Э. Самуйленка. Каліноўская ў гэтым спектаклі сыграла ролю Сцепаніды.

А калі мы праводзілі Соф'ю Каліноўскую на пенсію, успомнілі 1924 год. У той час наш чыгуначны тэатр выконваў вялікую агітацыйную ролю — былі створаны агітбрыгады. Называлі нас «Сняблужнікамі». Гэта была цікавая форма культасветработы. Памятаю, разам з намі ў «Сняблужце» ўдзельнічаў і Леанід Рахленка, зараз народны артыст СССР. Усе мы давалі клятву з гонарам працесі праз усё жыццё званне рабочага.

У 1930 годзе ў Гомелі быў арганізаваны ТРАМ — тэатр рабочай моладзі. Ён з'явіўся новай якаснай ступенню развіцця драматычнага мастацтва ў Гомелі. Разам з С. А. Каліноўскай у ТРАМе ўдзельнічалі народны артыст БССР А. Рыбальчанка, заслужаны артыст БССР М. Цурбакоў, артысты-аматары Брыцько, Мацвеева, Іванова і іншыя. Кіраваў калектывам выдатны мастак, драматург, народны артыст БССР Яўсцігней Афінагенавіч Міровіч. С. Каліноўская іграла ў п'есах Міровіча «На

прадвесні», «Форт Шпанда». Многа цікавых ролей яна выканала ў спектаклях, пастаўленых па п'есах А. Астроўскага.

Гэта быў цікавы час. Цяперашнія ветэраны гомельскай драматычнай сцэны былі маладымі. Але не толькі маладосць рабіла іх энергічнымі. Вялікі творчы і працоўны ўдзел перажывала ўся краіна. Майстэрства тэатра рабочай моладзі расло і мацнела.

— Мы працавалі, не ведаючы стомы, — гаворыць артыст Гомельскага абласнога драматычнага тэатра заслужаны артыст БССР Мікалай Іосіфавіч Цурбакоў. — Падбіралі рэпертуар, самі ставілі спектаклі, рэжысавалі да глыбокай ночы, а ў дзень прэм'еры начавалі ў тэатры. І сярэд самых актыўных нашых артыстак была заўсёды Соня Каліноўская.

У той час артысты Гомельскага чыгуначнага тэатра многа выступалі са спектаклямі перад насельніцтвам. Гэта было неабходна. Маршруты тэатра праходзілі праз самыя далёкія вёскі, калгасы і саўгасы Гомельшчыны, а спектаклі ператвараліся ў сапраўдныя святы мастацтва. Нязменным поспехам карысталася Соф'я Каліноўская.

Першым паспяваным спектаклем, пастаўленым А. Р. Скубаковым, была «Маладая гвардыя», у якой С. Каліноўская выконвала ролю бабулі Веры.

Ад спектакля да спектакля расло майстэрства самадзейнай артысткі, спеў яе талент. Цяжка пералічыць усе ролі, якія сыграла Каліноўская. Вось некаторыя з іх: «Бэла Чарльз у «Глыбокіх нарэнях» Джеймса Гоу і Арнольда д'Юессо, Куліна ў «Пінскай шляхце» Дуніна-Марцінкевіча, Ева Васільеўна ў «Не верце цішыні» Шамякіна, Еўдакія Платава ва «Уходзячых пенях» Сафронава, бабуля ў «Парусінавым партфелі» Зошчанкі. З поспехам былі выкананы ролі Верты ў «Праз 20 год» Святлова, Дар'і Пракоф'еўны ў «Кры-

ніцах» Шамякіна, сялянкі ў «Вайна—вайне» Коласа і многія-многія іншыя.

Творчы шлях артысткі народнага тэатра Соф'і Каліноўскай цесна звязаны з гісторыяй тэатральнага калектыву гомельскіх чыгуначнікаў. У 1961 годзе калектыву было прысвоена ганаровае званне народнага, а С. А. Каліноўскай — званне артысткі народнага тэатра.

Вялікі круг яе творчых запатрабаванняў! Яе можна назваць жывой гісторыяй тэатральнага калектыву Гомельскага палаца чыгуначнікаў. Нядаўна яна сыграла ролю Ліны ў спектаклі па п'есе Бархольнікі «Абухоўцы патрэбны дзівані», Марыі Львоўны ў «Неспакойнай старасці» Рахманова і маці ў «Жаніцтва Бялугіна» Астроўскага.

Творчы шлях Каліноўскай цікавы і павучальны. Ён даказвае, што магчымасці удасканалвання ў мастацтве бясконцыя, з'яўляецца яркавым прыкладам для маладых выканаўцаў.

... У Палацы культуры як вялікая каштоўнасць захоўваецца першая афіша, народжанага ў гады рэвалюцыі рабочага тэатра. На пажоўклым ад часу лісце паперы аб'яўляецца, што на вечары будуць паказаны вадэвілі, а потым — танцы да 4-х гадзін раніцы, збор сродкаў — для дзяцей-сірат.

— З таго часу прайшло больш як 50 гадоў. Кастрычніцкая рэвалюцыя нарадзіла вялікую цягу народа да мастацтва, — гаворыць Соф'я Абрамаўна Каліноўская. — Гісторыя нашага тэатра — гэта і ёсць далучэнне народа да мастацтва, выкліканага рэвалюцыяй. Паўвека я іграю ў самадзейным народным тэатры. І ў гэтым бачу сваю жыццёвую мэту: прыносіць людзям радасць, узбагачаць іх унутраны свет, садзейнічаць духоўнаму развіццю.

Мастацтва адчыніла перад мною вялікі свет магчымасцей для самастойнай работы, вялікі свет цудоўнага. У жыцці бывалі і радасці, і нягоды. Але мастацтва заўсёды прыносіла мне вялікае задавальненне. І, можна сказаць, дапамагала жыць. І калі мая сціплая работа ў тэатры з'явіцца ў нейкай ступені прыкладам для творчай моладзі, я буду шчаслівай.

М. БАНДАРЭНКА, старшы рэдактар Гомельскага абласнога тэлебачання.

ЯРКІЯ ФАРБЫ СВЯТА

Тэатральную залу Акруговага дома афіцэраў 21 снежня запоўнілі шматлікія гледачы. На сцэне дэманстравалі сваё майстэрства пераможцы другога рэспубліканскага конкурсу народных ансамбляў песні і танца.

Першы конкурс праводзіўся два гады таму назад. Тады на ім было прадстаўлена 14 народных калектываў, а на цяперашнім — 24. У два з паловай разы за гэты час павялічылася колькасць іх удзельнікаў. Але больш за ўсё парадаваў рост выканаўчага майстэрства.

Журы, у якое ўвайшлі заслужаныя дзеячы мастацтваў БССР А. М. Дадзішкіліяні і Н. Ф. Маслаў, прафесар, доктар мастацтвазнаўства Ю. М. Чурко, заслужаны дзеяч культуры БССР С. М. Грабеншыцаў і іншыя, нялёгка было адбраць лепшых: усе вельмі сур'ёзна падрыхтаваліся да гэтага адказнага спаборніцтва. Высокі ідэйны і мастацкі ўзровень паказалі ансамблі песні і танца Брэсцкага электрамеханічнага завода, Гомельскага палаца культуры чыгуначнікаў імя У. І. Леніна, лаўрэат прэміі ленинскага камсамола Беларусі ансамбль «Малодосць» упраўлення бытавога абслугоўвання населення Віцебска, лаўрэат Усесаюзнага фестывалю самадзейнага мастацтва ансамбль танца Магілёўскага завода штучнага валакна імя В. У.

Куйбышава. Высокую ацэнку журы заслужыў ансамбль гродзенскіх тэкстыльшчыкаў «Раніца». Яркі вянок танцаў народнаму СССР паказаў ансамбль мінскіх трактарабудаўнікоў «Лявоніха».

З асаблівым захапленнем прымалі гледачы дзіцячыя народныя калектывы «Равеснік» і «Мара» Палаца культуры Беларускай Паліграфічна-Камарыкі Навопаляцкага палаца культуры нафтавікоў.

Развіццю народнай творчасці, сказаў у гутарцы з карэспандэнтам БЕЛТА дырэктар Дома мастацкай самадзейнасці Беларускай Паліграфічна-Камарыкі Т. М. Кур'яла, у нашай рэспубліцы, як і ва ўсёй краіне, удзяляецца велізарная ўвага. З аматарамі мастацтва рэгулярна займаюцца такія майстры, як народны артыст БССР А. А. Рыбальчанка, заслужаны дзеячы культуры рэспублікі М. Н. Бялязцаў, М. Г. Кіракозаў, І. А. Серыкаў, Н. Н. Чысцякоў і іншыя. Лепшыя народныя ансамблі паказвалі сваё майстэрства ў Маскве, Ленінградзе, Кіеве, Рызе, іншых гарадах Саветаў Саюза, а таксама ў замежных краінах. У танцы яны перадаюць напэўняючую душу радасць жыцця ў самай цудоўнай краіне на зямлі. Гэта афарбавала ў асобныя таны і заключны канцэрт рэспубліканскага конкурсу.

БЕЛТА.

ДОБРЫЯ ВЕСТКІ

Вывучаюць родны край

Гісторыка - краяўзнаўчому студэнцкаму навуковаму гуртку Гродзенскага педінстытута споўнілася 20 гадоў. Яго бяззменны кіраўнік — доктар гістарычных навук прафесар Я. Н. Мараш.

Больш як трыццаць работ студэнтаў атрымалі першыя катэгорыі на ўсесаюзным і рэспубліканскім аглядах-конкурсах.

НОВЫ СПЕКТАКЛЬ

Магілёўскі абласны тэатр драмы і камедыі ў Бабруйску паказаў нядаўна сваю новую работу, прысвечаную 30-гадзю перамогі савецкага наро-

да ў Вялікай Айчыннай вайне, — спектакль па літаратурна-музычнай кампазіцыі А. Саннікова «Абеліскі».

«НОТКА» ВУЧЫЦЬ МУЗЫЦЫ

У Доме культуры Аршанскага льнокамбіната створан дзіцячы музычны клуб «Нотка», у якім займаюцца першакласнікі. Кіруе «Ноткай» выкладчык музыкі М. Паіна, дырэктарам — арганізатарам стала шасцікласніца Тэня Левачкова.

Мэта клуба — навучыць дзяцей асновам музычнай граматы і выявіць найбольш здольных для паступлення ў музычную школу, якая нядаўна адкрылася ў пасёлку аршанскіх тэкстыльшчыкаў.



У ЛЕСЕ.

Фотазвод А. Лунашова.

БЫВАЕ, летнім надвечоркам сядзіць ён, заўзяты рыбакоў, на беразе Плісы. Рэчка ў гэтым месцы шырокая — ніжэй па цячэнню яе русла перахваціла грэбля. Акунуўшы ў ваду доўгія шы, вартуюць вуды цішыню прыбарэжных аэраў і кустоў. Час бяжыць неўпрыкметку. Вось ужо на шклянкой паверхні ракі адбіліся малінавыя зарніцы адыходзячага дня. Глядзіць на іх Барыс Казьмін і думае аб тым, што рыба сёння не бярэцца і, відаць, сядзець больш няма ніякага сэнсу.

Нетапопка збірае ён свае няхітрыя рыбацкія прылады і наўскасяк падымаецца на невысокі, але круты рачны адхон. Нейкі час стаіць, прыслухоўваецца да цішыні. З



процілеглага берага, ад заранчанскай вёскі, льецца над гаснучым прасторам Плісы ціхая мелодыя. Жаданне распазнаць песню прымушае Барыса затрымацца на месцы. Ён выбірае зручную куніну, садзіцца.

Песня загучала больш выразна. «Меж крутых беражкоў...» — выводзіць пашчотны дзівочы голас. Спрактыкаванаму вуху Казьміна няцяжка заўважыць недакладнасці ў мелодыі (недарма ён з 1967 года носіць званне артыста народнай харавой капэлы Палаца культуры Беларускага аўтазавода), але яны кампенсуюцца сардэчнасцю і цеплынёй голасу нябачнай спявачкі.

Простыя, шчырыя гукі ахопліваюць усю істоту Барыса Казьміна, ахутваюць сэрца мяккай саграваючай хваляй, будзяць успаміны...

Дэбют яго, як самадзейнага артыста, адбыўся на Кастрычніцкіх святых у 1956 годзе ў клубе Жодзінскага завода дарожных машын. Ці мо раней — яшчэ ў студэнцкіх гадах, калі вучыўся ў Адэскай машынабудаўнічым тэхнікуме. Аднак «афіцыйны» адлік яго песеннага стажу пачаўся ў год, калі ён прыехаў у ціхі беларускі гарадок Жодзіна, з якім неразрыўна звязаны далейшы лёс Казьміна.

Зрэшты, справа не ў дакладнай даце. Галоўнае ў тым, што песня стала надзейнай спадарожніцай яго жыцця, дала яму моцныя духоўныя крылы. Кажуць: шчасне

чалавека — у асэнсаванні ім свайго месца і ролі ў грамадстве, сваймі карысці людзям. Таму, мабыць, і крочыць ён па жыцці бадзёра і ўпаўнёна, шчодро дзеліцца з людзьмі невывярпанай энергіяй сваймі вясёлай і актыўнай натурой.

Любіць песню Барыс Аркадзевіч Казьмін. І яна, як чыстая крыніца чалавечай радасці і смутку, ідэйнай перананасці і народнай мудрасці, поіць яго сваімі жыва-творнымі сокамі. Апошняе — амаль што ў прамым сэнсе слова. На другі год пасля прыезду ў Жодзіна Барыс сур'ёзна захварэў, пазней перанёс складаную аперацыю на лёгкіх. Аднак з пес-

З Барысам Казьміным мы пазнаёмліся ў 1959 годзе ў намігце камсамола БелАЗа ў час першага пасяджэння рэдакцыйнага савету газеты «Пад святлом фар». Рухавы, шчыры ў адносінах з таварышамі, ён быў душой нашага невялікага творчага калектыву.

Прыгадваецца яшчэ адна цікавая дэталі з біяграфіі Барыса Аркадзевіча. У сярэдзіне 60-х гадоў футбольная каманда БелАЗа выйшла ў розыгрыш першынства рэспублікі. Цяжка даліся «Аўтазаводцу» неабходныя ачкі — вельмі моцныя і вопытныя былі сапернікі ў групе. Затое радасці жодзінскіх балельшчыкаў не было межаў.

ПОБАЧ З ТАБОЮ

АКРЫДЕНАСТЦЬ

няй не разлучыўся. Больш таго, менавіта ў тыя трывяжыныя для здароўя гады заваяваў ён шырокае прызнанне як самадзейны артыст: дэкламатар, саліст, канферансье, масавік святочных прадстаўленняў. І хвароба адступіла...

У 1962 годзе ў складзе мужчынскага вакальнага актэта Палаца культуры Беларускага аўтазавода (дарэчы, ён узнік на базе Жодзінскага завода «Дармаш», на якім Казьмін працаваў майстрам цеха металаканструкцый) Барыс Аркадзевіч стаў лаўрэатам дэкады беларускага мастацтва. Потым ён удзельнічаў ва ўсіх дэкадах, неаднаразова выходзіў у лін першых выканаўцаў сярод самадзейных артыстаў.

Напружанай была «дэстанцыя» рэспубліканскага конкурсу палітычнай песні, які праводзіўся ў год паўвековага юбілею Саюза ССР. Але Барысу Казьміну ўдалося паспяхова прайсці ўсе яе творчыя этапы і ў фінале заваяваць званне лаўрэата конкурсу. А ў наступным, 1973 г., разам з інжынерам аддзела галоўнага тэхнолага, таксама ветэранам заводскай самадзейнасці Аляксеем Зайцавым, яны сталі лаўрэатамі конкурсу камсамольскай песні, і ім даручылі са сцэны Мінскага палаца прафсаюзаў ад імя беларускіх аўтамабільбудаўнікоў вітаць равеснікаў Савецкай улады.

Не, такое не забываецца. Як нельга забыць і той урачысты вечар 1966 года, калі ўдзельнікі ўсіх калектываў заводскай мастацкай самадзейнасці, прадстаўнікі грамадскасці і проста таварышы па працы сабраліся ў вялікай зале Палаца культуры, каб адзначыць 10-гадовы творчы юбілей яго, Барыса Казьміна, самадзейнага артыста. Шмат было сказана цёплых слоў, былі алладыменты, сяброўскія поціскі рук...

Варатаром каманды быў Барыс Казьмін. І, мабыць, адзіным чалавекам, які не зусім падзяляў гэты «футбольны трыумф», быў урач, тэрапеўт-рэнтгенолаг Іван Аляксеевіч Булва, якому не так проста было ўтрымаць у полі зроку свайго неўтаймаванага пацыента.

Праўда, з часам Барысу давялося пакінуць «вялікі спорт». Узрост даваў аб сабе знаць. Але і па сённяшні дзень Казьмін выступае ў спаборніцтвах ветэранаў па футболе ў хакею. Так вось і суседнічаюць у яго жыцці разам з песняй спорт і рыбацкая лоўля. Яны — «тры ніты», на якіх стаіць Барыс Казьмін. Безумоўна, устойлівасць усёй гэтай «сістэмы» надае праца. Барыс Аркадзевіч — інжынер лабараторыі зварні аддзела галоўнага тэхнолага. За вытворчыя поспехі ўдастоены ганаровага звання «Ударнік камуністычнай працы», узнагароджаны юбілейным медалём, неаднаразова адзначаўся падзякамі і прэміямі.

Задумаешся аб усім гэтым — і ўзнікае пытанне: адкуль у чалавека столькі жыццёвай энергіі? Вось і нядаўна Барыс Казьмін вярнуўся з паездкі па Вілейскаму, Мядзельскаму, Маладзечанскаму і іншым раёнам Мінскай вобласці, дзе выступаў перад сельскімі працаўнікамі ў якасці лектара заводскай агітбрыгады.

...Спіць Пліса. Змоўк дзівочы голас на тым баку, а на змену песні прышлі задумныя пераборы гармоніца. На захадзе небасхілу дагарае барвовая стужка вачэрняй зарніцы. Барыс устае і павольна крочыць па знаёмай сцяжыні да ззяючых агнёў заводскага пасёлка...

У. КУНДАЛЕВІЧ,

старшы інжынер аддзела галоўнага тэхнолага БелАЗа.

Якубу КОЛАСУ, ПРЫСВЕЧАНЫ

Вялікі літаратурны вечар адбыўся нядаўна ў Пінску. Залу гарадскога Дома культуры запоўнілі студэнты, вучні, рабочыя, маракі — усе, каму дорага імя незабойнага песняра Беларусі — Якуба Коласа. Лёс народнага паэта цесна звязаны з тутэйшай зямлёй. І пінчане гэтым ганарыцца.

Адкрыў вечар загадчык аддзела прапаганды гаркома партыі А. У. Громаў. Настайнік Пінкавіцкай сярэдняй школы імя Якуба Коласа І. І. Калоша расказаў пра педагагічную

дзейнасць песняра на Палессі, пра ўшанаванне яго памяці ў гэтых мясцінах.

Знітаванаці Якуба Коласа з роднай Беларуссю, з Пінчынай, вытокамі яго нейміручай творчасці прысвяціў сваё ўхваляванае слова доктар філалагічных навук, прафесар А. А. Лойка.

З асаблівай увагай слухалі прысутныя выступленне заслужанага дзеяча культуры БССР, сына народнага песняра — Д. К. Міцкевіча. Перадаўшы прывітанне землякам (Даніла Канстанцінавіч нарадзіўся ў Пінску), ён расказаў шмат цікавага з жыцця свайго бацькі.

Як заўсёды бывае на такіх урачыстасцях, гучалі на вечары вершы. Іх чыталі пінчанам бе-

ларускія паэты Артур Вольскі і Уладзімір Паўлаў.

Навуковы супрацоўнік Літаратурнага музея Якуба Коласа Іван Курбека прачытаў гумарыстычныя творы народнага паэта.

Яркім і змястоўным дапаўненнем да ўсіх выступленняў з'явілася дэманстрацыя дакументальнага фільма «Якуб Колас».

Закончыў гэты цікавы вечар, арганізаваны Літаратурным музеем Якуба Коласа і Пінскім гаркомом партыі і гарадскім аддзелам культуры, вялікім канцэртам калектываў мастацкай самадзейнасці мясцовага Дома культуры.

І. ЯНКОВІЧ.



П. КРАХАЛЕУ. Партизанскія паходы.

ПРА НАШЫХ ЗЕМЛЯКОУ

Добрых рэйсаў, „Цімафей Гарноў“!

Калініградскае кніжнае выдавецтва выпусціла зборнік нарысаў «Зоркі не гаснуць». Гэта кніга пра тых, хто праславіў Радзіму сваімі подзвігамі, пра тых, чые імёны носіць сёння караблі рыбалоўнага флоту. Сярод герояў кнігі і наш зямляк — Герой Савецкага Саюза Цімафей Гарноў.

Сёння мы прапановым увазе чытачоў нарыс Г. Фурмана з кнігі «Зоркі не гаснуць» у перакладзе на беларускую мову.



ПАРА моцных коней трушном праімчалася па адзінай вуліцы хутара і спынілася ля прысадзістай, пакрытай драңцай хаты. З воза саскочыў высокі светлавалосы юнак.

— Ціма, падвязаі! — малодшыя браты, Коля і Дзіма, падбеглі да воза. — Мы з табой сена вазіць будзем, добра?

— Добра, — засмяяўся Цімафей. — Пачакайце, толькі што-небудзь з'есці вазьму.

Праз некалькі хвілін, выйшаўшы з хаты з пакункам у руках, ён разам з братамі паімчаўся з пасёлка, туды, дзе працавалі на лузе аднавіскоўцы, зграбаючы сухое сена.

— Браты Гарновы паскакалі, — гаварылі ўсёды ім людзі, — усе ўтраіх, ды яшчэ Сяргея не хапае, служыць ён у арміі. І Фёдар у Віцебску. Пяць братоў — вось гэта дык сям'я!

Гэты летні яркі дзень назаўсёды застаўся ў памяці Мікалая і Дамітрыя. Пасля такіх дзён было шмат: і перасяленне з хутара ў вёску Асіпава, і пераезд сям'і ў Віцебск, і вяртанне цяжка параненага Сяргея з фінскай.

Магчыма таму і памятаюць малодшыя браты, бо неўзабаве Цімафей пайшоў у армію, служыў на Далёкім Усходзе. Письмы прыходзілі ланкачныя: службу ў батальёне аэрадромнага абслугоўвання, здаровы, чаго і вам жадаю...

Дэмабілізаваўшыся, разам з групай камсамольцаў рашыў Цімафей застацца на Далёкім Усходзе. Тут патрэбны былі моцныя, маладыя хлопцы, камсамольцы, учарашнія воіны. Уся краіна сачыла за далёкаўсходнімі будоўлямі, дапамагала ім. Да таго ж, спадабаліся беларускаму хлопцу прасторы тайгі, шырокае раздолле. Ён любіў і ўмеў працаваць.

А ў Віцебску, дзе жыла маці са старэйшым сынам Фёдарам, заўсёды чакалі яго пісем. Атрымае Алена Мак-

сімаўна пісьмо і суседзям расказа, як справы ідуць у Цімафея. Уздыхала, што не жоніца — нявесту ніяк не падбярэ.

...Раскідала вайна братоў Гарновых па розных франтах, засталася Алена Максімаўна з малодшым сынам Дамітрыем.

У авідывізіі ў легендарнага Пакрышкіна служыў Мікалай, вадзіў танкі ў бой Фёдар. Слаўная і цяжкая ваенная біяграфія складалася ў Цімафея, камандзіра гарматы другога дывізіёна 597-га артылерыйскага палка 159-й стралковай Чырванасцяжнай ордэна Суворова 2-й ступені Віцебскай дывізіі.

З 1941-га — у арміі, з 1942-га — бесперапынна ў баях.

...Шоў 1944 год. Дзень 22 чэрвеня быў гарачы. Войскі 5-й арміі павінны былі пачаць наступленне. Не ведалі салдаты 159-й стралковай дывізіі, што аперацыя пад кодавай назвай «Баграціён» увойдзе ў гісторыю, што ім прадстаіць на дванаццацікіламетровым участку фронту нанесці сакрушальны ўдар па ворагу. Перад наступленнем у часнях правялі партыйныя сходы.

— Да Віцебска, — рукою падаць, — заявіў старшы сержант Гарноў. — Там у мяне маці, брат малодшы. Няма нам спакою, пакуль не вызвалім родных і блізкіх, усю нашу зямлю ад фашызму.

У першы дзень бою перадавы батальёны дывізіі захапілі першую і другую траншэі праціўніка, прасунуліся на два-тры кіламетры. Батарэя, у якой служыў Цімафей, падтрымлівала адзін з нашых батальёнаў, што апаноўваў ворага.

Гарноў прымаў загады ад камандзіра ўзвода і вёў агонь то па кулямёту праціўніка, то па закапанаму ў зямлю танку. Зноў змена пазіцый, і зноў — агонь на ворагу. Не скончыўся бой і з наступленнем цемнаты. Адчушы,

што супраціўленне праціўніка паслаблена, нашы войскі працягвалі цясніць яго.

Пад покрывам ночы падцягнулі бліжэй артылерыю, завезлі боепрыпасы.

У наступныя дні партызаны атрада імя Варашылава, якім камандаваў В. Ц. Рыжыкаў, правялі палкі дывізіі праз лясы і балоты паміж азёрамі Дзівенскае і Арэхі і вывелі іх да горада Багушэўска, які быў толькі што вызвалены ад гітлераўцаў. Тут адбыўся мітынг, на якім уручалі ўзнагароды лепшым воінам дывізіі.

Цімафей марыў пабываць у Віцебску, знайсці маці і брата. Не ведаў ён, што Дзімку ворагі загналі ў Германію, а маці год таму назад расстралялі за сувязь з партызанамі. Пра гэта яму пазней расказалі родныя з яго вёскі, якую іхнія часць заняла з ходу.

Гарноў і раней быў воінам смелым, мужным. Пасля трагічнай весткі, ён стаў больш суровым, маўклівым. І ад разгрому віцебскай групіроўкі праціўніка да баёў на Дзяржаўнай граніцы СССР ён нібы забыўся на тое, што такое небяспека.

29 ліпеня ў час прарыву абароны на Нёмане, разам з войскамі, што фарсіравалі раку, першым пераправіўся і разлік гарматы Гарнова. Гітлераўцы імкнуліся скінуць нашы войскі з плацдарма на заходнім беразе. Цімафей вёў агонь па ворагу, а калі фашысты заляглі, дакладна і метка расстраляў снарадамі некалькі кулямётных кропак праціўніка.

Нашы часці ўтрымалі плацдарм.

Камандзір 597-га артылерыйскага палка Герой Савецкага Саюза падпалкоўнік Асінаў пасля аднаго з баёў сказаў, што Гарноў, можа служыць прыкладам стойкасці і мужнасці.

7 жніўня ў раёне вёскі Бішпін гітлераўцы перайшлі ў контратаку, падтрымаўшы сваю пяхоту танкамі. Пяць

браніраваных машын, вядучы агонь, рухаліся на полі. Але не спалохаліся воіны разліку Гарнова. Падпусціўшы машыны на прамы стрэл, гармата адкрыла агонь. Два пылаючыя танкі, каля пяцідзсяці варажых салдат засталася на полі бою.

Баі перайшлі на тэрыторыю Савецкай Літвы. Да граніцы заставаліся лічаныя кіламетры. Цяпер стала справай гонару выйсці на Дзяржаўную граніцу, адкрыць агонь на варажэй тэрыторыі.

На кароткіх прывалах, калі байцы, крыху адпачыўшы, збіраліся ля гарматы, кожны думаў пра тое, як гэта адбудзецца. Нельга не зразумець пачуцці людзей, якія прайшлі з баямі сотні кіламетраў, якія бачылі спаленыя гарады і вёскі, шывеніцы на плошчах. Першы ўдар на варажэй тэрыторыі — хутэй бы!

І ён настаў, гэты жаданы час! 17 жніўня 1944 года. Зноў дывізія ішла з баямі наперад, зноў у ланцугу наступваючых была гармата Гарнова. Фашысты агрызаліся аўтаматнымі чэргамі, імкнуліся зачэпацца за любую каліну, любы бугарок. На адным з участкаў удалося разрэзаць абарону ворага, рывок наперад — і нашы на беразе.

Адным з першых на ўсходні бераг ракі Шэшупе выйшаў гарматны разлік старшага сержанта Цімафея Гарнова. І ва ўзнагародным лісце заключэнне: «Дастойны прываенна звання Героя Савецкага Саюза». Падпісаўся пад заключэннем Ваеннага савета 3-га Беларускага фронту генерал арміі Чарняхоўскі.

Цяжкімі былі баі на Шэшупе. Нашы войскі прыкладвалі ўсе сілы да таго, каб захапіць і расшырыць плацдарм на заходнім беразе ракі. Тыднямі не выходзіла з бою гармата Гарнова. У гэты час ён атрымаў пісьмо ад брата Мікалая, паспеў яму даць адказ, паслаўшы маленькі салдацкі трохкутнік.

...Цімафей Гарноў загінуў на плацдарме ў баях на заходнім беразе Шэшупе 23 кастрычніка 1944 года. Не паспеў ён атрымаць Залатую Зорку — Указ быў надрука-

ваны 24 сакавіка 1945 года. У трох рэспубліках свята шануюць памяць адважнага артылерыста. Жыхары вёскі Асіпава паставілі помнік зямляку, у сярэдняй школе ёсць музей імя Гарнова. Яго сустраць імя Гарнова. Яго біяграфію на кропельках узнаўляюць чырвоныя следцы 27-й сярэдняй школы сталіцы Літвы.

У Вільнюскім музеі ў адной з экспазіцый, прысвечанай героям баёў на тэрыторыі Літоўскай ССР, можна сустраць імя Гарнова. Яго біяграфію на кропельках узнаўляюць чырвоныя следцы 27-й сярэдняй школы сталіцы Літвы.

А пахаваны Цімафей Гарноў у пасёлку Бабушкіна Неснераўскага раёна Калінінградскай вобласці. Тут узведзены абеліск.

Мікалай Якаўлевіч Гарноў, фрэзероўшчык завода «Львоўпрыбор», камуніст і член заводскага камітэта прадпрыемства, — расказвае пра брата-героя.

— Колькі гадоў прайшло, а я помню яго хлапцом, маладым і жыццярадным. Ганаруся Цімафеем, ганаруся тым, што ў сорах другім ён прыняты ў партыю, што часна ваяваў. З нас пяцёрка ваявала чэчвёра: адзін — у фінскую, трое — у Айчынную. Усе выканалі свой доўг перад Радзімай. А Цімафей — арлом узляцеў. Бачыце — пісьмы атрымліваю з Беларусі, Літвы, Калінінградскай вобласці.

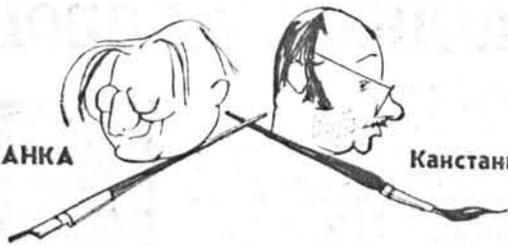
З трох рэспублік-сясцёр ідуць пісьмы. Людзі не забываюць пра камуніста Цімафея Гарнова. Траўлер, названы яго імем, — яшчэ адно сведчанне памяці народнай.

Добрых рэйсаў, «Цімафей Гарноў»!

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР выказае глыбокае спачуванне галоўнаму рэдактару часопіса «Полымя» Кірэню К. Ц. з прычыны напаткаўшага яго ваяцка гора — смерці брата.

Калентыў рэдакцыі часопіса «Полымя» выказае глыбокае спачуванне галоўнаму рэдактару часопіса Кірэню К. Ц. з прычыны напаткаўшага яго гора — смерці брата Мітрафана Ціханавіча.

Георгій ЮРЧАНКА



Канстанцін КУКСО

Акідваючы ўважным паглядом плён сваёй працы за год, некаторыя нашы мастакі слова адабралі для гэтага нумара «Літаратуры і мастацтва» па аднаму найлепшаму твору — вершу, апавяданню, крытычнаму выступленню. Іх творы ў рэдакцыю даставіў Г. Юрчанка. У мэтах забеспячэння своечасовай даставікі яго ўсю дарогу па-сяброўску суправаджаў мастак К. Куксо.



У ЗАБЫЦЦІ

Хведар ЧЭРНЯ



Усё забыта, перакрэслена,
Было ці, можа, не было?!

Надзеі выспеленай вернасці
Вялі мяне ў нязнаны свет.
Ва ўсім свае заканамернасці,
Як дзён мінулых завет.

Але жыццю штоміг іначыцца
Наканавана на вяку,
Чым больш бядотна скрыпцы
плацацца,
Тым болей радасці смыку.

А стрэнеш погляд,
скасавураны—
І растае натхнення міг,
Ідзеш ахмураны, ачмураны,
Абураны на ўсё, на ўсіх.

І ў танцах пхаешся ацесліва,
І вязка любых кос—сіло,
І ўсё забыта, перакрэслена,
Нібы і ў думках не было!..

У ГУКАВЫХ ГЛЫБІНЯХ

Алесь ЯСКЕВІЧ

О, гук!.. Яго заражалная энергія не пакідае нас ні ў калысцы, ні за святочным сталом, ні ў шлюбным ложку, ні ў сне. Узрушаны з якіхсьці невымерных глыбін, ён нейкім таямнічым чынам праменіцца ўсім багаццем рэчаіснасці. У моманты шчаслівай супрычаснасці з гукам (разрадка чыясці. — А. Я.) мы адчуваем звышзямную асалоду, што далёка не заўсёды адбываецца з намі ў гадзіны судакранання з танцамі або футбалам. Гук для нас мае колер, пах, смак, ён звоніць, іграе, дрыгаецца, нібы няўрымслівая жаробка ў брыццы.

Над гукам узнімаецца гукапіс, бо робіцца выказнікам заветных даследчычкіх настрояў. А на вышэйшай ступені стаіць гукарад, які, прабягаючы па шэрагу рэалей — ашкрабалкаў, камячкоў, трэсачак — збірае іх у размаітую мазаіку слоў. Апошнія пры пэўных намаганнях нашых мыслільных органаў згодна аб'ядноўваюцца ў адзіную садружнасць сказа. Адсюль застаецца адзін крок (разрадка кагосьці. — А. С.) да з'яўлення вобраза. Але мы ні на міг не забываем, што ля вытокаў вобраза стаяць колерныя малюнкi гукаслоў. Менавіта яны, пластычна распластаўшыся ў невераеымным пластанні пластыкі, звязваюцца ў асязальныя вобразы, якія нельга падперці не толькі кола-

намі, а нават акадэмічнымі калонамі. З дапамогай гукаў мастацкая тканка твора натуральна і суладна ахутваецца дзівосным воблакам, у якім тонуць усе нашы разважання, а сам вобраз набывае недасягалнасць.

Такім чынам, інерцыя гуку пры трансплантцыі вобраза ў апантана вытанчанага аднасіці сатворца і сатворчасці ўспыхвае асацыятыўнай энергіяй рэдкаснага напружання і выбухае вулканамі зместу. У такім разе вобразная прыватнасць пачынае пераважаць прыватную вобразнасць і нам не застаецца нічога іншага, як выявіць смакавую інтэнферэнцыю малюнка (разрадка ягось. — А. С.). Гэтым шляхам мы нейксь уваходзім у свет рытму, каб прамаршыраваць у свет прасторы і нават часу. У апошніх светах мы наша выключнае майстэрства даследаваць глыбіні гукавых водмеляў вымаўляльна запоўнім экспрэсіяй энергіі.

Значыць, пранікшы ў нетру гукавой структуры, мы з якойсьці інтуітыўнай перакананасцю адчуваем: нам нешта той істотнай цэментуючай скрэпы, што ўтрымала б нас ад невераеымных заглыбленняў у таямніцы нераспадобна-формных вобразаў асіаў (разрадка нашася! — А. Я.), выбрацца з якіх не дапаможа аніякая крытыка.

ПАРНАС І ДЗІВАСІЛ

Мікола ФЕДЗЮКОВІЧ



Як на Парнасе з в'ламі стаю.
У нашых дзівасілавых лясках
— густая, непразлая лаза.

Нядрэмна, з непазбежнасцю
суровай
Імкне жыццё наперад,
бы з гары.
Кахай мяне нясцерпа
і найзрыд, —

Я качак пакарміў, курэй,
карову.
На варце пастаяннага
ўтрапення,
Як на Парнасе, з в'ламі стаю.
Спрабуй заняць пазіцыю
маю! —
Я ў празе непатольнага
натхнення,
Наводмаш вецер б'е мяне
з адчаем.
У вачах мігніць паспялая
ірдзень...
Алоўка не вастру я трэці
дзень,
Дзе вілы ў ход пусціць —
ані не знаю.
Ды ці не лепей мне
пры збытку сіл
Вырошчваць лапушысты
дзівасіл?..

ВЕРШ І ЯКАР

Паўлюк ПРАНУЗА

Чалавек — невычэрпная
рэчка...
Чалавек — галінастае
дрэва.
.....
Чалавек — брат прыроды
і сын.
.....
Лягчай у мора кінуць
якар,
Чым выцягнуць яго
з вады.

Магчыма, нехта ўсумніцца
У шчырай праўдзе важкіх
слоў,
Ды мне даступны таямніцы



НОВАЯ КВАТЭРА

Міхась ДАНИЛЕНКА

Лявону Клэву неаднойчы прапаноўвалі ордэр, але ён заўсёды адмахваўся:
— Ат, пачакаю, іншым кватэры больш трэба.

Нарэшце на тым тыдні паклікалі ў прафком і як не сілком увапхнулі ў рукі ордэр:
— Перасяляйся!

Намеснік дырэктара адразу распарадзіўся выдзельці грузавік на цэлы дзень, хоць што там дзень вазіць: у чужым кутку рэчамі не вельмі абкідаешся.

І сапраўды, усе рэчы лёгка размясціліся ў трохтонцы.

Наля пад'езда новага дома Лявона ўжо чакалі прадстаўнікі грамадскасці. Яны гора-

ча яшчэ раз павіншавалі маладога гаспадара з такой важнай падзеяй у яго жыцці і пажадалі яшчэ большага шчасця.

Сябры пачалі хуценька пераносіць рэчы з машыны ў кватэру і парадкаваць іх па месцах. Лявону з жонкай нават не давалі да іх дакрануцца: вам, маўляў, хапіла клопатаў пры зборах.

Лявон выйшаў на балкон. Непадальск блакітнаю стужкаю вілася рака. У сінеючую далеч цягнуліся лугі. Дымкавая смуга абівала за ракой сасоннік. Зусім блізка апусцілася стайна галубоў, і турканне спрытнага шызара гучала чароўнай музынай. Со-

нечная светлая радасць панавала наўкол. Усё настройвала на светлы лірычны лад. Удыхаючы чыстае, свежае паветра, Лявон глядзеў на гэтую прыгажосць і аблагароджваўся душой. У куточках вачэй пачало пашчываць ад пачуцця ўдзячнасці за людскія клопаты. Радасна так-кала сэрца, пела і спявала.

А ў пакоях старшыня цэхкома старанна расцілаў дыван, старшыня будкома — дарожку, а сам старшыня прафкома — істужкавыя кружэлачкі, каб Лявон не ступіў босай нагой на падлогу і не схпіў насмарк.

Нарэшце сям так упарадкаваліся і паселі за стол.

Старшыня прафкома разліў у чаркі ружовы сіроп і гучна агаласіў:
— За наваселле!..

Глыбінных думак і высоў.
Хто спасцігаў мае напевы,
Той зразумець быў вельмі
рад,
Што чалавек — рачулка,
дрэва,
Паветра, зорка, вадапад.

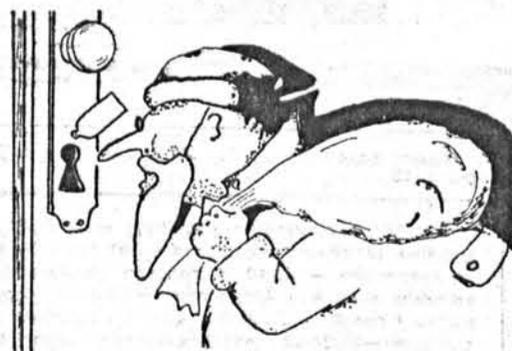
Сягоння зноў я ў смазе
плённай
Да трапяткіх радкоў прынік.
А збоч біёграф —
мой натхнёна
Чытае новы чарнавік.

Не трэба скідкі мне ніякай,
Магу я з годнасцю сказаць:
Цяжэй у мора кінуць якар,
Чым верш пра якар напісаць.

ВЯСЕЛЫМ ШТРЫХОМ



Без слоў.



Малюнкi Э. ЯЎНЕВІЧА.

ВОСЬ ДЫК ПАДАБЕНСТВА

Па вуліцы ішоў дзяцюк аброслы,
Іх клічуць валасачікамі ў нас.
У яго бабулька ўперла позірк востры,
Спытала: — Вы не бацюшка падчас!

Хачу паспавядацца перад богам. —
І хуценька перажагнула лоб.
Ды хлопец на бабулю глянуў строга
І буркнуў: — Адчапіся, я — не поп.

— Дык хто ж ты! Дзесьці бачыла, дык годзе!
Не зразумець: ці д'ябал, ці святы...
Ага, прыпомніла: у нас на агародзе
Ёсць пудзіла, ну рыхцічак, як ты!

Мікола ВЯРШЫНІН.

Старонка СУСТРАЧ

НАРАДЖЭННЕ НОВАГА АНСАМБЛЯ,

З БЕРАГОЎ ДУНАЯ

КАНЦЭРТ ПОЛЬСКИХ МАЙСТРОУ

ЛЮБЯЦЬ КНИГУ ВУДАЎНІКІ

САДРУЖНАСЦЬ

У мінулым годзе малады славацкі паэт Міхал Худа павышаў у Ленінградзе. Вынікам гэтай творчай паездкі з'явілася нізка вершаў аб горадзе рэвалюцыі, якая была апублікавана ў часопісе «Славенское поглядзі» (Браціслава).

— Вершы пра Ленінград — гэта толькі частка задуманага многа зборніка пра Краіну Саветаў, — расказвае аўтар. — Значнае месца ў кнізе будзе адведзена подзвігам беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Вось чаму я і прыехаў у Беларусь. Разам са сваім сябрам паэтам і драматургам Мікулашам Кочанам мы на свае вочы убачылі ўзнятыя з руін гарады і вёскі Беларусі, наведвалі Хатынь і Курган Славы. Многа цікавага аб дружбе

беларускіх і славацкіх партызан расказалі нам экспанаты музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Пра гэта нельга не напісаць.

З творчымі планамі нашу рэспубліку наведала і румынская пісьменніца і перакладчыца Таціяна Мікалаеўна Нікалеску.

Пісьменнікам сацыялістычных краін быў наладжаны цёплы прыём у СП БССР. Народныя пісьменнікі рэспублікі Іван Шамякін і Іван Мележ расказалі гасцям аб дасягненнях сучаснай беларускай літаратуры, пазнамілі іх з навінкамі прозы, паэзіі і драматургіі. Думкамі аб праблемах перакладу братніх літаратур падыліліся Я. Врыць, Я. Семяжон, П. Маналь, А. Вярцінскі і інш.

Харошага шляху, «Харошкі»!

Адчуванне такое, што ты не ў канцэртнай зале, а за ёкаліцай. Прыціхла вёска пасля працоўнага дня і калгаснікі сабраліся на паляны адпачыць. Зайграў гармонік, суладна адгукнуўся яму другі, трэці... У круг выйшлі юнакі і дзяўчаты. Хвіліна, другая і пайшлі яны ў снакі. Заліваюцца пераборамі гармонікі, кружыцца разнаколорны нарагод, які быццам сплечены з самых прыгожых кветак.

Выконваецца танцавальная сюіта «Субота». Пачынаецца яна з заліваючай полькі, яе змяняе карагодная, потым плясавая... Цудоўнае, маляўнічае відовішча! Ты знаходзішся ў свеце народнага танца, у тым чароўным свеце, у якім шмат сваёй непаўторнасці і першароднасці. Выступае харэаграфічны ансамбль «Харошкі», самы малады творчы калектыў Беларускай дзяржаўнай філармоніі, якому слоўнілася толькі два месяцы.

«Харошкі»... Слова гэтае прыйшло да нас некалькі гадоў назад, калі ў рэспубліцы праходзіў «Фестываль самадзейнага мастацтва», прысвечаны 50-годдзю Кастрычніка. Сярод шматлікіх нумароў на заключным аглядзе асабліва запамніўся танец «Гусарыні». Прывезлі яго танцоры з вёскі Харошкі, што на Магілёўшчыне. Трынаццаць пажылых жанчын і адзін мужчына... Гледзячы на іх выступленні ўсе забываліся, што за плячамі ў танцораў цяжар пражытых гадоў. Гэта быў ма-

ларускую дзяржаўную кансерваторыю.

Мастацкі кіраўнік ансамбля Мікалай Дудчанка некаторы час узначальваў харэаграфічны калектыў «Вяснянка», які працуе пры Доме культуры Магілёўскага аўтамабільнага завода. Яму шмат даводзілася бываць у вёсках вобласці, і, вядома, у Харошках. А пераехаў працаваць у Мінск, адразу загарэўся жаданнем стварыць калектыў, які б у аснову сваёй праграмы узяў арыгінальныя фальклорна-харэаграфічныя нумары.

«Праўда, наконт назвы ансамбля былі розныя меркаванні, — гаворыць Мікалай Рыгоравіч, — прапаноўвалі нават «Крыніцы». Але цяперашняя больш падыходзіць. І слова харошае, беларускае. А як гучыць: «Харошкі!» Ім падкрэсліваецца і змест праграмы, якая не павінна паўтараць іншыя калектывы, у прыватнасці нумары, што выконваюцца Дзяржаўным ансамблем танца БССР. Мы будзем адшукваць, па меры магчымасці, новыя беларускія танцы, а старым надаваць новае сцэнічнае вырашэнне».

Яго дапаўняе балетмайстар ансамбля Валяціна Гаявая: «Цікавыя танцы бытуець сярод народа. Адзін з іх — «Лянсей». Тут нам дапамаглі супрацоўнікі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору, асабліва Іна Назіна. Запісалі «Лянсей» ад Івана Восіпавіча Лычкоўскага, які жыў на Чэрвеншчыне, а цяпер пераехаў у



конваецца старадаўні беларускі танец «Мітусь». Але ў вёсках менавіта яго не знойдзеш. Мы вывучылі некалькі танцаў і стварылі адзін, абагульнены».

Выступленне «Харошак» — гэта не толькі захаванне, але і маляўнічае відовішча, у якім свае гамы, адценкі, выконваюцца ж розныя танцы: «Крыжачок», «Мітусь», «Крутуха»... І не апошняя роля тут належыць нацыянальнаму ансамблю. Бо яны павінны дакладна перадаваць змест той эпохі, у якую ўзніклі. Над распрацоўкай эскізаў іх шмат папрацавала Галіна Піліпаўна Смірнова. У танцах ёсць чатыры галаўныя ўборы, якіх сёння не сустрэнеш у вёсках. Адшукалі іх у музеях Ленінграда.

Творчасць і толькі творчасць. Без яе ў мастацтве наогул нельга, і асабліва на пачатку шляху, калі новы калектыў робіць свае першыя крокі. Вечарам выступленні, а днём рэпетыцыі, настойлівае, нарпатлівае праца.

І мастацкі кіраўнік М. Дудчанка і балетмайстар В. Гаявая, і кіраўнік аркестра І. Несцяроўч (а ўсяго ў ансамблі трыццаць чалавек) шмат робяць для апрацоўкі народных твораў, жыюць штодзённым творчым натхненнем.

«Харошкі» пачалі свой шлях у мастацтве. І хочацца, каб ён быў светлым і харошым.

Ігар ВІШНЕУСКІ.
На здымках — выступленні ўдзельнікаў ансамбля «Харошкі».

Фота Ул. КРУКА.



лады, агністы, непаўторны танец. І як тут было не пагадзіцца з рэцэнзентам, які зазначаў, што «пра гэты танец і яго выканаўцаў можна пісаць пазму».

Цяпер нарадзіўся прафесійна-нальны калектыў «Харошкі». У аснову першай праграмы паікладзены і цікавыя мастацка-харэаграфічныя матэрыялы, які сабраны на Магілёўшчыне. Сярод нумароў ужо вядомыя «Гусарыні». Праўда, выканаўцы цяпер маладыя, учарашнія вясковыя хлопцы і дзяўчаты, якія нядаўна закончылі Мінскае харэаграфічнае вучылішча і Бе-

Мінск. Дзядулю пад восемдзесят ужо, а памяць захавала шмат танцаў».

Першае выступленне «Харошак» адбылося ў пачатку лістапада. Потым калектыў выязджаў у Брэсцкую вобласць. Сустрэклі вельмі цёпла, даводзілася даваць па некалькі выступленняў у дзень, а залы былі перапоўненымі.

В. Гаявая: «Сакрэт папулярнасці нумароў просты. Народ любіць свае песні, танцы. А мы да фальклорнай спадчыны падыходзім творча, менавіта творча, улічваючы асаблівасці таго ці іншага танца, адшукваючы розныя варыянты некаторых з іх. Напрыклад, у праграме вы-

Рэмігіуша Касакоўскага, Аркадаіуша Янашка. Амаль 20 гадоў працуюць артысты разам. За гэты час яны пабывалі ў 72 краінах свету. На працягу канцэрта яны не раз радаліся прысутным выдатным выкананнем польскіх песень і песень іншых народаў».

Вядучы аб'яўляе — «Выступае Тэрэза Тэрка». Гэта адна з вядомых у Польшчы эстрадных спявачак. У яе выкананні прагучалі Фрагмент з оперы Раймонда «Валіціна маска», народная французская песня «Над рэчкай» і іншыя. Але, бадай, самы вялікі поспех выпай на долю студэнта Беларускай медыцынскай акадэміі даўраэта фестывалю савецкай песні ў Зялёнай Турцы Януша Сабалеўскага. Ён выканаў песню Блантэра «Ой вы, коні, мае коні» і песню Магамаева «Сіняя вечнасць».

В. ЮРЭВІЧ.

Госці з Беластока

Нядаўна жыццём Мастоў сустрэклі гасцей — артыстаў Беларускай філармоніі. У гэты дзень раённы Дом культуры быў перапоўнены. Усе з інерціяй чакалі артыстаў. І вось на сцэну падмяноўца ўдзельнікі канцэрта. Гарачымі апладысмантамі сустрэлі іх гледачы. Ад імя працоўных раёна з прывітаным словам выступіла сакратар раённага камітэта партыі Н. М. Абрамовіч. Гасцям уручаецца хлеб-соль».

Канцэрт пачаўся з выступлення аркестра філармоніі. За 20 гадоў свайго існавання артысты гэтага калектыву далі тысячы канцэртаў як у сваёй рэспубліцы, так і за мяжой. Яны пабывалі ў шмат якіх краінах сацыялістычнай садружнасці, у ЗША і Францыі. Выступленне аркестра змяніў вядомы квартэт «Велтону» ў складзе Стэфана Мікалайчыка, Францішка Лятоўскага,

ЛІТАРАТУРНЫЯ ВЕЧАРЫ

Паўнакроўным жыццём жыюць маладыя работніцы-будаўнікі ў інтэрнаце па праспекту Пушкіна горада Мінска. Тут створана бібліятэка, якая налічвае больш як 5 000 кніг. Маладзёў ціннавіцца творамі пісьменнікаў нашай рэспублікі. А нядаўна будаўнікі правалі змястоўны літаратурны вечар, прысвечаны творчасці лаўрэата Дзяржаўнай прэміі ССР Васіля Быкава, гутарні аб творчасці народных пісьменнікаў Міха-

ся Лынькова, Івана Шамякіна, Івана Мележа, Максіма Танка. Захапляюцца творамі беларускіх пісьменнікаў тынкоўшчыцы Валя Шашок, рабочыя Ніна Нігель, Ала Ядвінская, Надзя Манаравец.

Пад непасрэдным кіраўніцтвам загадчыцы бібліятэкі Наталлі Міхайлаўны Какунько былі арганізаваны экскурсіі ў музей Янкі Купалы і Якуба Коласа.



Наступны нумар газеты выйдзе 4-га студзеня 1975 г.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адназначнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела вывучэння мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масвай работы — 33-24-62, выдавецтва — 22-51-62, бухгалтэрыі — 22-50-00.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК (адказны сакратар), Рыгор ШЫРМА.